نشریه علمی دانشجویی

سفیر توسعه

فصلنامه تابستان ۱۴۰۵ - شماره سوم

فصلنامه علمی دانشجویی

گردشگری و جنگ
روایتی از آسیب، امداد و صلح
در جنگ تحمیلی دوم و سوم
زندگی نامه شهیده مهسا احمری
و شهید سید علی مدنی

بسم الله الرحمن الرحیم

شناسنامه

فصلنامه علمی دانشجویی سفیر توسعه
رشته گردشگری

سال سوم / شماره سوم / تابستان ۱۴۰۵

موضوع:
گردشگری و جنگ؛
روایتی از آسیب، امداد و صلح
در جنگ تحمیلی دوم و سوم

صاحب امتیاز: انجمن علمی دانشجویی
گردشگری دانشگاه تبریز

استاد مشاور: دکتر یاور بابائی

مدیر مسئول: زهرا توکلی مرند

سردبیر: زهرا نجفی

طراح و صفحه‌آرا: سما بناآذرپناه، ثمین بناآذرپناه

ویراستاران: الهه طباطبائی، زهرا نجفی

هیئت تحریریه: الهه طباطبائی، زهرا بهجت جمال، طیبه ملایی، زهرا نجفی، فرزانه علی‌دوست شرامین، فاطمه کوهی، مبینا ناطق

شماره مجوز: ک.ن.ت ۱/۹۴

فهرست contents

مقدمه	۶
گردشگری در جنگ	۸
گردشگری در مواجهه با بحران؛ از آسیب تا بازسازی	۱۱
از میزبانی تا نجات: کمک‌های امدادی به مسافران و شهروندان در روزهای جنگ	۱۵
گردشگری و صلح	۱۸
بازتاب جنگ بر صنعت گردشگری ایران؛مروری بر اظهارت و مصاحبه های مسئولان	۲۲
روایتی از صندلی‌های خالی؛ وقتی جنگ، آینده مدیریت و روان جامعه را نشانه می‌رود	۳۳
بررسی تاثیرات جنگ تحمیلی رمضان بر زیرساخت ها و جاذبه های گردشگری	۴۰
جنگ های گذشته جهان چه آسیب هایی به جاذبه ها وارد کردند؟	۶۰
راهکارهای بهبود توسعه گردشگری در ایران در حین جنگ و پس از جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران	۶۵

سخن آغازین

به نام گشاینده‌ی درهای امید و دانایی،
سلام به هم‌دانشگاهیان و همراهان گرامی،

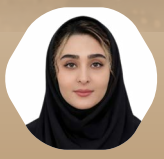
شماره‌ای که پیش رو دارید، حاصل روزها دغدغه‌مندی، تحقیق و تلاش اعضای انجمن علمی دانشجویی گردشگری است. شاید در نگاه نخست، همنشینی واژه «گردشگری» با مفهوم غریب و تلخ «جنگ» ناهمگون به نظر برسد؛ اما واقعیت این است که در جهان امروز، گردشگری و مدیریت بحران، دو بال یک پروازند. جنگ ۱۲ روزه به ما یادآوری کرد که زیرساخت‌های این صنعت چطور در یک شب می‌توانند از سنگر رفاه، به سنگر بقا، امدادرسانی و پایداری تبدیل شوند.
اما این شماره از نشریه ما، بوی سرخِ ایثار و شهادت به خود گرفته است. در روزهایی که قلم برداشته‌ایم تا از مقاومت و بقا بنویسیم، دانشگاه تبریز بار دیگر در سوگ و افتخار فرزندان برومندش نشست. انجمن علمی و دانشجویان گردشگری، عروج ملکوتی و شهادت مظلومانه دو هم‌سنگر علمی‌مان را صمیمانه تبریک و تسلیت عرض می‌نمایند؛ شهید والامقام سید علی مدنی، ستاره‌ای از تبار خودمان در دانشکده اقتصاد و مدیریت، و شهیده گران‌قدر مهسا احمری، عزیز دلمان از دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. خون پاک این شهدای دانشجو به ما یادآوری می‌کند که دانشگاه همواره خط مقدم آگاهی، شرف و صیانت از این خاک است. راهشان پر رهرو و نامشان جاودان باد.
ما در این شماره تلاش کردیم از کلیشه‌های رایج فاصله بگیریم و نشان دهیم که چگونه از دریچه علم، می‌توان با بحران مواجه شد. در همین راستا، نشریه با مقدمه‌ای تبیینی بر مفاهیم بنیادین آغاز می‌شود و در ادامه، ابعاد تخصصی گردشگری جنگ، مدیریت بحران در گردشگری و پیوند عمیق میان گردشگری و صلح را به بوته نقد و بررسی می‌کشد. در برگ‌های دیگر این شماره، موضع‌گیری‌ها و صحبت‌های وزیر و مسئولان گردشگری را در مواجهه با جنگ تحمیلی اسرائیل و آمریکا علیه ایران بازتاب داده‌ایم تا میزان آسیب‌های وارد آمده به بدنه گردشگری و جاذبه‌های کهن ایران مشخص شود. همچنین با نگاهی فرامرزی، جنگ‌های گذشته دنیا که بیشترین آسیب را به میراث و جاذبه‌های جهانی زدندمرور کرده‌ایم تا در کنار آن، راهکارهای مفید کشورهای جنگ‌زده برای بهبود وضعیت گردشگری و مرمت آثارشان را موشکافی کنیم. در نهایت، با تبیین پروتکل‌های حیاتی کمک‌های امدادی در جنگ، صفحات این شماره را با ارائه پیشنهادها و راهکارهای علمی جهت بهبود و توسعه گردشگری ایران پس از جنگ تحمیلی به پایان رسانده‌ایم.
این نشریه یک فراخوان برای آمادگی است. ما فرزندان سرزمینی هستیم که آموخته‌ایم در تاریک‌ترین روزها، پناه میهمانان باشیم، راه شهدا را ادامه دهیم و برای جان یکدیگر جان بدهیم. امیدواریم این تلاش دانشجویی، گامی استوار در جهت ارتقای دانش مدیریت بحران باشد؛ چرا که باور داریم آگاهی و ایمان، بزرگ‌ترین پناهگاه‌های ما هستند.

سرافراز و پایدار باشید،

سردبیر نشریه انجمن علمی دانشجویی گردشگری دانشگاه تبریز-زهرا نجفی

مقدمه

زهرا نجفی
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

صنعت گردشگری، به عنوان یکی از بزرگترین و پویاترین بخش‌های اقتصاد جهانی، همواره تحت تأثیر رخدادهای سیاسی، اجتماعی و زیست‌محیطی قرار داشته است. در این میان، این، جنگ‌ها و تقابل های نظامی، این صنعت را دچار مشکلات و پیچیدگی های مختلف می نماید. به موازات اینکه جنگ‌ها، زیرساخت‌ها و روساخت های گردشگری را تخریب می کنند، در کنار آن امنیت روانی و اجتماعی گردشگران را نیز تحت تاثیر قرار می دهد، الگوهای سفر آنها را به کلی دگرگون می‌سازد و اعتماد به مقاصد گردشگری را برای سال‌ها خدشه‌دار می‌کند.

با این حال، شواهد نشان می‌دهد که گردشگری در زمان جنگ و پس از آن، نه تنها از حرکت باز نمی ایستد؛ بلکه مفهومی جدید و گونه ای از گردشگری به نام گردشگری جنگ یا گردشگری تاریک شکل می‌گیرد. گردشگری تاریک، مفهومی گسترده‌تر است که به بازدید از مکان‌های مرتبط با مرگ، رنج و فاجعه اشاره دارد. گردشگری جنگ نیز، گونه‌ای خاص از آن محسوب می‌شود که بر مناطق درگیر با منازعه متمرکز است. گردشگری جنگ با وجود چالش‌های اخلاقی و ایمنی، پتانسیلی قابل‌توجه برای ایجاد تاب‌آوری در جوامع آسیب‌دیده، حمایت از اقتصاد محلی و تقویت آگاهی بین‌المللی از بحران‌های انسانی در خلال جنگ‌ها دارد. تجربه کشورهای درگیر جنگ نیز نشان می‌دهد که گردشگری می‌تواند نقشی دوگانه ایفا کند. از یک سو، بازدید از مکان‌های تاریخی و یادمان‌های جنگ می‌تواند به بازآفرینی خاطره تلخ جنگ و افزایش آگاهی عمومی بپردازد و از سوی دیگر، به عاملی برای بازسازی اقتصادی،

صلح‌سازی و توسعه پایدار تبدیل شود.

در این میان، صنعت گردشگری ایران، با وجود سهم اندک از بازار جهانی گردشگری، همواره با چالش‌های ساختاری متعددی از جمله تحریم‌ها، ناامنی‌های منطقه‌ای و تصویر نادرست رسانه‌ای مواجه بوده است. جنگ‌های اخیر در منطقه، به ویژه حمله آمریکا و رژیم صهیونیستی در جنگ ۱۲ روزه و جنگ رمضان و نبرد هرمز، سایه‌ای سنگین بر صنعت گردشگری کشور افکنده است. تشدید تنش‌های نظامی و سیاسی، جریان گردشگری ورودی ایران را به ویژه از بازارهای اروپایی و آمریکایی متوقف کرده است. بسته شدن حریم هوایی، لغو هزاران پرواز، تخریب زیرساخت های عمومی و گردشگری، و کاهش چشمگیر گردشگران بین‌المللی، گوشه‌ای از آسیب‌های وارده به این صنعت در ایران است. این واقعیت، ضرورت بررسی علمی و کاربردی چالش‌های گردشگری در شرایط جنگ و ارائه‌ی راهکارهایی برای بازسازی این صنعت در دوران پساجنگ را دوچندان می کند.

نشریه انجمن علمی دانشجویی گردشگری دانشگاه تبریز در این شماره، با درکی عمیق از این ضرورت، تلاش کرده است تا ابعاد مختلف پدیده «گردشگری جنگ» را از دیدگاه‌های گوناگون واکاوی کند. بدین منظور، در شماره پیش رو، سیر تحول گردشگری از میزبانی تا نجات و از آسیب تا بازسازی، گردشگری و صلح، تأثیرات مخرب بر زیرساخت‌ها و جاذبه‌های تاریخی، و تجارب کشورهای جنگ‌زده در احیای این صنعت به تفصیل بررسی شده است. در نهایت، با ارائه راهکارهای عملی برای بهبود توسعه گردشگری در ایران در شرایط پساجنگ، این مجموعه کوشیده است تا گامی هرچند کوچک، در مسیر ساختن فردایی روشن‌تر برای سرزمینی که همواره در تاریخ خود، صلح و فرهنگ را بر جنگ و ویرانی ترجیح داده است، بردارد.

زهرا بهجت جمال
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

گردشگری جنگ

گردشگری جنگ به بازدید از مناطق جنگی اطلاق می‌شود که در واقع ترکیبی از گردشگری فرهنگی، قومی و ملی می‌باشد. گردشگری جنگ (WarTour-ism) که در گروه گردشگری سیاه (Dark Tourism) قرار می‌گیرد، نوعی از گردشگری است که به قصد بازدید از مناطق جنگی برگزار می‌شود. در این نوع از سفرها گردشگران به بازدید از جبهه‌های جنگ، موزه‌های جنگ و صلح، مزار قربانیان جنگ، بقایا و ویرانه‌های جنگی می‌پردازند. در واقع این نوع از گردشگری با سایر انواع گردشگری مانند گردشگری تاریخی، گردشگری اقوام و گردشگری ملی در هم آمیخته است و به نوعی نمایش‌دهنده ترکیبی از فرهنگ و تاریخ یک کشور می‌باشد.

عموما زمانی که صحبت از گردشگری می‌شود، به سفرهای تفریحی که به قصد استراحت و بازدید از جاذبه‌های تاریخی و طبیعی برگزار می‌شوند فکر می‌کنیم، اما گردشگری جنگ در این دسته‌بندی قرار نمی‌گیرد، در واقع این نوع از گردشگری با روحیه ماجراجویانه و علاقمندی‌های خاص به این نوع از گردشگری و سفر می‌پردازند، چرا که گردشگری جنگ درد و رنج انسان‌های دوران جنگ را برای گردشگر تداعی می‌کند. هدف گردشگری جنگ در این است که با نشان دادن ویرانی‌های ناشی از جنگ، حس جنگ‌ستیزی و عواطف انسان‌دوستانه را در گردشگران تحریک کند و از طرف دیگر موجب حفظ تاریخ حماسی یک ملت شود. در نهایت نیز این نوع از گردشگری می‌تواند رونق دوباره‌ای به مناطق جنگ‌زده بدهد.

گردشگری جنگ و جاذبه‌های مرتبط با آن می‌تواند به عنوان یکی از فرصت‌های مناسب برای گردشگری کشورها محسوب شود، چرا که سالانه بدون توجه به زمان خاص، گردشگران متعددی از مناطق جنگی بازدید می‌کنند.

در شرایط جنگی گردشگری وجود دارد اما شکل آن کاملا تغییر می کند. گردشگری تفریحی تقریبا به صفر می رسد اما انواع دیگری از جابجایی افراد که ماهیت گردشگری دارند، شکل می گیرند:

۱) گردشگری هدفمند: افرادی که برای پوشش خبری، کمک های بشر دوستانه یا مستند سازی به منطقه می‌آیند.

۲) گردشگری امنیتی: سفرهایی که با پروتکل های بسیار سختگیرانه و در مناطق بسیار محدود انجام می شوند.

۳) گردشگری غیرارادی

۴) گردشگری بحران

۵) گردشگری جنگ

۶) گردشگری تاریک

مفهوم گردشگر غیرارادی:

گردشگر معمولا کسی است که با اراده و برای لذت سفر می کند. اما گردشگر غیر ارادی به کسانی گفته می‌شود که در شرایط بحرانی، برخلاف میل خود و بدون داشتن برنامه ای برای سفر، در یک منطقه درگیر یا آسیب دیده قرار می گیرند. این افراد ممکن است شامل موارد زیر باشند :

• گردشگرانی که در زمان ناگهانی شدن جنگ، در مقصد گیر افتاده اند و باید برای نجات جان خود جا به جا شوند.

• قصد سفر نداشته اند اما به دلیل بسته شدن مرز ها یا پرواز ها، ناخواسته در یک منطقه جنگی به عنوان مسافر در خطر قرار گرفته اند.

در واقع در اینجا سفر از یک فعالیت انتخابی به یک وضعیت بقا تبدیل می شود.

چالش های حقوقی:

- مسئولیت تورگردانان: از نظر حقوقی اکثر قراردها شامل بند "force majeure" هستند. این بند به آژانس اجازه می دهد در صورت وقوع جنگ بدون پرداخت جریمه، سفر را لغو کند. اما اگر آژانس با آگاهی از خطر تور را ادامه دهد، در صورت بروز حادثه، مسئولیت کیفری و مدنی سنگینی خواهد داشت .

- مسئولیت دولت ها: دولت ها معمولا با صدور "travel advisory"یعنی هشدار سفر، مسئولیت خود را در قبال جان شهروندانشان در آن منطقه سلب می کنند تا از پیگرد قانونی جلوگیری کنند.

- مسئولیت گردشگر: اگر فردی علیرغم هشدار های رسمی سفارت با علم به خطر به منطقه جنگی سفر کند، در بسیاری از نظام های حقوقی، مسئولیت آسیب های وارده بر عهده خود او است.

برای نمونه، در هفته های نخست جنگ اکراین و روسیه در سال ۲۰۲۲، با بسته شدن حریم هوایی اکراین سفر

هواپیما عملا غیرممکن شد. اکثر آژانس های بین المللی و شرکت های هواپیمایی بلافاصله پرواز های خود را به سمت اوکراین لغو کردند تورهای هوایی مثل " تهران - کی یف " یا هر مسیر دیگری که از طریق آسمان بود متوقف شد. تنها جابجایی هایی که صورت گرفت مربوط به خبرنگاران، امدادگران یا افراد با پروتکل های امنیتی بسیار بالا بود که از طریق مرز های زمینی (مانند لهستان) انجام می شد.

گردشگری بحران(crisis tourism):

این مفهوم بیشتر به واکنش به یک رویداد ناگهانی اشاره دارد. سفرهایی که در پاسخ به یک وضعیت اضطراری و غیر قابل پیش بینی (مانند زلزله، سیل، پاندمی یا شروع ناگهانی یک درگیری) شکل می گیرند. ممکن است انگیزه مسافر مشاهده تغییرات محیطی باشد، یا اینکه در قالب فعالیت های امدادی، خبری یا پژوهشی به منطقه برود. در اینجا عنصر عدم قطعیت بسیار بالاست یعنی مسافر نمی داند وضعیت امنیت یا زیرساخت ها در لحظه بعدی چگونه خواهد بود.

گردشگری جنگ(war tourism):

این مفهوم به مشاهده محیط های درگیر در جنگ تمرکز دارد. سفرهایی که هدف اصلی آنها مشاهده آثار جنگ، مناطق درگیر یا مناطق استراتژیک در زمان یا پس از درگیری است. می تواند هم در حین جنگ و هم در زمان هایی که درگیری ها فروکش کرده اما آثار آن باقی مانده انجام شود.

گردشگری تاریک (dark tourism) :

این مفهوم به سفر به مکان های مرگ و تراژدی مربوط می شود و با دو مورد قبلی متفاوت ترین ویژگی را دارد. سفر به مکان هایی که به دلیل وقوع یک فاجعه، مرگ، یا واقعه ای تلخ در گذشته شناخته می شوند. زمانی انجام می شود که فاجعه یا حادثه تمام شده است و آن مکان به یک اثر تاریخی یا یادمان تبدیل شده است. در اینجا برخلاف دو مورد قبلی هیچ خطر فیزیکی از سوی رویداد اصلی وجود ندارد.

طیبه ملایی
دانشجوی کارشناسی هتلداری مجتمع آموزش عالی بم

گردشگری در مواجهه با بحران؛ از آسیب تا بازسازی

امروزه فعالیت‌های صنعت گردشگری و هتلداری به عنوان یکی از مهمترین و تاثیر گذارترین بخش های اقتصاد در جهان مطرح است، به طوری که در سطح جهانی، شمار گردشگران خارجی و داخلی و میزان درآمدزایی آنان، پیوسته رو به افزایش است رشد بی سابقه صنعت گردشگری در چند سال گذشته و رقابت در سطح جهانی، مقاصد گردشگری را با چالش‌های جدیدی مواجه کرده است. در شرایط امروز، بحران‌ها و مدیریت آنها مسئله ای مهم تلقی می شود که ارتباطاتی نیز با گردشگری و فعالیت‌های آن دارد و به نظر می‌رسد که صنعت گردشگری با دارا بودن ویژگی‌هایی که آن را از دیگر صنایع جدا می سازد همواره آماده پذیرش هر گونه بحران است که این امر می تواند احتمال وقوع و میزان بروز بحران در صنعت را شدت بخشد. این موضوع مستلزم استراتژی و مدیریت مناسب بحران است.

در سالهای اخیر، مدیریت بحران در صنعت گردشگری، به علت افزایش شمار فجایع طبیعی و سیاسی در بسیاری از مقاصد، به ضرورتی اساسی تبدیل شده است. همان گونه که فاکتر پژوهشگرحوزه مدیریت گردشگری (۲۰۰۱) می گوید: "\به یقین، مقصدهای گردشگری در هر گوشه دنیا، شکلی از بلا و مصیبت را در برهه ای از تاریخ تجربه می کنند."\ هرچند مدیریت بحران تقریبا ۴۰ سال است که در علوم بازرگانی و مدیریت، مورد پژوهش قرار می گیرد ولی در دهه ۹۰ میلادی بود که محققان و متصدیان گردشگری در نشست های عمومی این مقوله را مورد بحث قرار دادند و شیوه نامه

هایی را برای واکنش صنعت گردشگری در مواقع بحرانی ارائه کردند. هر چند این صنعت در حال حاضر دومین صنعت بزرگ دنیا بعد از صنعت نفت است، ولی یکی از آسیب پذیرترین صنعت ها در مقابل بحران است. وقوع یک بحران می تواند اعتبار و تصویر مقصد را در ذهن گردشگران برای سال‌ها تحت تاثیر قرار دهد.مدیریت بحران به معنای سوق دادن هدفمند جریان پیشرفت امور به روالی قابل کنترل، انتظار برگشتن امور در اسرع وقت به شرایط قبل از بحران است. یکی از راههای پیشنهادی برای مدیریت بحران، استفاده از استراتژیهای معطوف بر فرآیند در مدیریت بحران است.

مفهوم بحران

بحران وضعیتی است که در آن سیستم از حالت نرمال خارج شده و عملکرد آن تحت تأثیر (اغلب منفی) قرار می‌گیرد. تعاریف متعددی از بحران تاکنون ارائه شده است که در واقع هر یک از اندیشمندان و صاحب‌نظران این حوزه از زوایای دید متعددی به بیان آن پرداخته‌اند. به عنوان مثال برخی بحران را از منظر منشا به وجود آمدن آن تعریف کرده‌اند و برخی دیگر بحران را از منظر عوامل اثرگذار بر پیدایش شرایط بحرانی تعریف کرده‌اند. دلوین (۲۰۰۷) پژوهشگر حوزه مدیریت بحران دو دسته از عوامل را به عنوان منشا ایجاد بحران معرفی می‌کند. به عقیده وی، بحران‌ها یا طبیعی هستند یا انسان‌ساخت. در بحران‌های طبیعی، اعتقاد بر این است که منشا بروز بحران، قوانین حاکم بر طبیعت مانند زلزله، سیل و امثال آن. بحران‌های انسان‌ساخت بحران‌هایی هستند که ناشی از عملکرد و یا نقشه قبلی انسان‌ها می‌باشند. دلوین معتقد است بحران‌های انسان‌ساخت یا تصادفی به دست انسان اتفاق می‌افتند یا انسان عامدانه در ایجاد آنها نقش دارد.گروه دوم تعاریف بحران به این امر اذعان دارند که وجود عواملی دال بر شکل‌گیری شرایط بحرانی است. مک کارتی، عامل زمان را مؤثر در ایجاد بحران می‌داند و بحران را شرایطی می‌داند که زمان موجود برای پاسخ‌دهی یا تصمیم‌گیری محدود است. دلوین (۲۰۰۷) عواملی نظیر قابلیت پیش‌بینی، فراوانی وقوع، سوابق گذشته و سطح خسارت قابل پیش‌بینی را به عنوان عوامل اثرگذار بر شکل‌گیری شرایط بحرانی معرفی می‌کند.

جدول ۱: طبقه بندی بحران ها در گردشگری

نوع بحران	مدت زمان تا وقایع	طبیعی- انسان ساخت	دخالت انسان
حوادث طبیعی	ناگهانی	طبیعی - انسان ساخت	غیر مستقیم - بدون دخالت انسان
حملات تروریستی	ناگهانی	انسان ساخت	مستقیم
بی ثباتی و جنگ	ثابت	انسان ساخت	مستقیم
بیماری و اپیدومی	پدیدار شده	طبیعی	بدون دخالت انسان

بحران در گردشگری

صنعت گردشگری به عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد کشورها، به شدت در برابر رویدادهای غیرمنتظره آسیب‌پذیر است. بحران در این حوزه وضعیتی است که در آن جریان عادی سفر و تقاضای گردشگری به دلیل عوامل مختلف طبیعی (مانند سیل و زلزله) یا انسان‌ساخت (مانند حوادث عمدی یا تصادفی) مختل می‌شود. از آنجا که این صنعت وابسته به شرایط محیطی و امنیت است، بروز بحران‌ها باعث خروج سیستم گردشگری از وضعیت نرمال و کاهش عملکرد منفی آن می‌شود. محدودیت زمان برای تصمیم‌گیری و پاسخ‌دهی، همراه با عواملی نظیر غیرقابل پیش‌بینی بودن وقوع بحران و سطح خسارت، از ویژگی‌های اصلی شرایط بحرانی در گردشگری است که مدیریت آن را برای فعالان این صنعت بسیار پیچیده و حیاتی می‌سازد. در جدول (۱) طبقه بندی انواع بحران ها در صنعت گردشگری ارائه شده است.

با توجه به پیچیدگی و گستردگی پیامدهای بحران در صنعت گردشگری، بهره‌گیری از یک الگوی منسجم برای مدیریت بحران ضروری به نظر می‌رسد. در همین راستا، جدول (۲) مراحل، اهداف و راهبردهای اصلی مدیریت بحران در گردشگری را به‌صورت ساختارمند نشان می‌دهد. در این جدول، یک چارچوب راهبردی سه‌مرحله‌ای برای مدیریت بحران ارائه شده و برای هر مرحله از چرخه بحران، اهداف و راهبردهای متناظری تعیین شده است. مرحله نخست، پیش از بحران است که با هدف کلی پیشگیری، دارای راهبردهای آمادگی و توانمندسازی است. مرحله دوم، حین بحران است که با هدف کلی مدیریت اثرات، دارای راهبردهای اقدامات کنشی/واکنشی و کاهش خسارات است. این مرحله، وجه عملیاتی و واکنش‌گرای مدیریت بحران را به‌تصویر می‌کشد. در نهایت، مرحله سوم، پس از بحران است که با هدف کلی احیا و ارتقا، شامل راهبردهایی است که بر بازیابی و بازسازی و مدیریت مالی و کارایی عملیاتی متمرکز می‌باشد. در واقع، این مرحله، نگاه بلندمدت به بحران را نشان می‌دهد و بر خلق ارزش پایدار تأکید دارد.

تفاوت تاثیر کووید۱۹ و جنگ بر گردشگری

بحران‌های بهداشتی و امنیتی، هر دو از مهم‌ترین تهدیدهای صنعت گردشگری به شمار می‌روند، اما آثار و شیوه تأثیرگذاری آن‌ها بر این صنعت متفاوت است. همه‌گیری کووید۱۹ با ایجاد محدودیت‌های جهانی سفر، تعطیلی مرزها و کاهش تعاملات اجتماعی، موجب رکود گسترده گردشگری در سطح بین‌المللی شد. در این بحران، عامل اصلی کاهش سفرها نگرانی‌های بهداشتی و ترس از انتقال بیماری بود. در مقابل، جنگ و تنش‌های سیاسی ـ امنیتی بیشتر از طریق ایجاد احساس ناامنی، بی‌ثباتی و تخریب تصویر ذهنی مقصد گردشگری بر تصمیم گردشگران اثر می‌گذارند. برخلاف بحران کرونا که تقریباً تمامی کشورها را به‌صورت هم‌زمان درگیر کرد، جنگ‌ها معمولاً اثر منطقه‌ای دارند اما می‌توانند اعتبار گردشگری یک کشور یا حتی مناطق پیرامونی را برای مدت طولانی تحت تأثیر قرار دهند. از این‌رو، مدیریت بحران در هر یک از این شرایط نیازمند راهبردها و سیاست‌های متفاوتی است تا صنعت گردشگری بتواند روند احیا و بازگشت به شرایط پایدار را تجربه کند.

راهکارهای مدیریت بحران در صنعت گردشگری

با توجه به آسیب‌پذیری بالای صنعت گردشگری در برابر بحران‌های طبیعی، بهداشتی، سیاسی و امنیتی، اتخاذ راهکارهای مؤثر برای

جدول ۲: مراحل اهداف و راهبردهای اصلی مدیریت بحران در گردشگری

مرحله بحران	هدف اصلی	راهبرد	اقدامات کلان
پیش از بحران	پیشگیری	آمادگی	برنامه‌ریزی
			پیش بینی
			طراحی سیستم مدیریت بحران
			یکپارچگی/هماهنگی
			مدیریت اطلاعات
		توانمندسازی	آموزش
			ظرفیت‌سازی
			تأمین منابع
حین بحران	مدیریت اثرات	اقدامات کنشی/ واکنشی	مشارکت حداکثری
			کاهش سطح فعالیت ها
			امداد و پاسخگویی
			نظارت بر اقدامات
		کاهش خسارات	ارزیابی اثرات
			شناسایی عوامل بحران زا
			کنترل نتایج
پس از بحران	احیا و ارتقا	بازنگری بازیابی	بازنگری عرضه/محصول
			بازنگری تقاضا/بازار
		مدیریت مالی/کارایی عملیاتی	کاهش هزینه ها/دارایی ها
			سرمایه گذاری در دارایی ها
			حمایت دولت

مدیریت بحران امری ضروری است. یکی از مهم‌ترین اقدامات، برنامه‌ریزی و آمادگی پیش از وقوع بحران است؛ به‌گونه‌ای که سازمان‌ها و فعالان گردشگری بتوانند در شرایط بحرانی، تصمیمات سریع و مؤثری اتخاذ کنند. آموزش نیروی انسانی، تدوین برنامه‌های مدیریت ریسک و ایجاد سیستم‌های اطلاع‌رسانی دقیق از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند میزان خسارات ناشی از بحران را کاهش دهند.

علاوه بر این، استفاده از فناوری‌های نوین و رسانه‌های دیجیتال نقش مهمی در مدیریت بحران و بازسازی اعتماد گردشگران دارد. اطلاع‌رسانی شفاف، ارائه خدمات آنلاین و تبلیغات هدفمند می‌تواند به احیای تصویر مقصد گردشگری کمک کند. همچنین حمایت دولت‌ها از کسب‌وکارهای گردشگری، ارائه تسهیلات مالی و تقویت زیرساخت‌ها از دیگر عوامل مؤثر در بازگشت این صنعت به شرایط پایدار محسوب می‌شود. در نهایت، افزایش تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری صنعت گردشگری در برابر بحران‌ها، زمینه را برای توسعه پایدار و کاهش آسیب‌های احتمالی در آینده فراهم خواهد کرد.

در مجموع، صنعت گردشگری به دلیل وابستگی گسترده به امنیت، سلامت و ثبات اجتماعی، همواره در معرض انواع بحران‌ها قرار دارد. ازاین‌رو، مدیریت صحیح و برنامه‌ریزی اصولی در مواجهه با بحران‌ها، نقش مهمی در کاهش خسارات و بازگشت سریع این صنعت به شرایط پایدار ایفا می‌کند. هرچه میزان آمادگی، آگاهی و تاب‌آوری در صنعت گردشگری افزایش یابد، امکان مقابله مؤثرتر با بحران‌های آینده نیز بیشتر خواهد شد.

زهرا نجفی
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

از میزبانی تا نجات:
کمک‌های امدادی به مسافران و شهروندان در روزهای جنگ

وقتی ناگهان جنگ شروع می‌شود، زیرساخت‌های رفاهی در یک لحظه فرو می‌ریزند؛ هتل‌ها خالی می‌شوند، پروازها لغو می‌گردند و فضاهای شهری جای خود را به مناطق بحرانی می‌دهند. اما در این میان، یک چالش بزرگ و ساختاری وجود دارد:

* تکلیف انسان‌هایی که در لحظه وقوع جنگ و بلایا، هم‌زمان گرفتار شده‌اند چیست؟

مدیریت بحران و امدادرسانی در جنگ، موضوعی چندبعدی و میان‌رشته‌ای است؛ از معاهدات حقوق بین‌الملل بشردوستانه گرفته تا دانش یک شهروند عادی برای نجات یک مصدوم زیر آوار. این مقاله در سه بخش مجزا، این زنجیره نجات را بررسی می‌کند.

بخش اول: مدیریت کلان، قوانین و تجربه‌های جهانی

در سطح کلان، امدادرسانی در زمان درگیری‌های مسلحانه دارای تعاریف حقوقی و ساختارهای لجستیکی مشخصی است که امنیت مسافران و جوامع میزبان را تضمین می‌کند.

۱. انواع کمک‌های فوری به مسافران سرگردان

مسافران و گردشگران در زمان شروع جنگ، از آسیب‌پذیرترین گروه‌های غیرنظامی هستند؛ زیرا به پناهگاه‌ها آشنایی ندارند، با زبان محلی ناآشنایند و از دالان‌های امن خروج بی‌خبرند. بر اساس الگوهای مدیریت بحران سازمان جهانی گردشگری، سه اقدام کلیدی برای این افراد حیاتی است:

- تخلیه و خروج اضطراری: ایجاد مسیرهای امن و تحت نظارت برای انتقال مسافران از مناطق خط مقدم به فرودگاه‌ها یا مرزهای زمینی فعال.
- تأمین نیازهای اولیه و اسکان حمایتی: تبدیل موقت هتل‌های امن به پناهگاه و تأمین غذا و داروی اضطراری برای کسانی که دسترسی‌شان به شبکه‌های بانکی بین‌المللی قطع شده است.
- خطوط ارتباطی سبز: ایجاد کانال‌های ارتباطی اضطراری و چندزبانه با همکاری وزارت امور خارجه برای اتصال مسافران به سفارت‌خانه‌ها و خانواده‌هایشان.

۲. تفاوت ساختاری امدادرسانی به شهروندان و مسافران خارجی

امدادرسانی به مسافران خارجی با شهروندان بومی تفاوت‌های حقوقی و اجرایی دارد. شهروندان محلی نیازمند اسکان طولانی‌مدت، بازسازی معیشت و حمایت‌های پایدار دولتی هستند، اما اولویت مسافران خارجی، خروج فوری از کشور است. از طرفی، وجود یا عدم وجود «بیمه مسافرتی بین‌المللی با پوشش شرایط جنگی (فورس‌ماژور)»

تعیین‌کننده است؛ اگر مسافری این پوشش را نداشته باشد، تمام بار مالی و اجرایی اسکان و تخلیه اضطراری او بر عهده دولت میزبان و نهادهای بشردوستانه خواهد بود.

۳. تکالیف حقوقی و درس‌هایی از بحران‌های سودان و افغانستان

بر اساس کنوانسیون چهارم ژنو (۱۹۴۹) در خصوص حمایت از افراد غیرنظامی در زمان جنگ، دولت‌های درگیر مکلفند با تمام افراد غیرنظامی (بدون توجه به ملیت آن‌ها) رفتاری انسانی داشته باشند. مسافران خارجی تا زمانی که در درگیری‌ها مشارکت مستقیم نداشته باشند، غیرنظامی محسوب می‌شوند و طبق کدهای اخلاقی بین‌المللی، کشور میزبان موظف به حفظ امنیت آن‌هاست.

تجربه سودان (۲۰۲۳): گزارش‌های کمیته بین‌المللی صلیب سرخ (CRCI) نشان داد که چطور در جریان درگیری‌های خارطوم، از زیرساخت هتل‌ها به عنوان مناطق امن و بی‌طرف برای تجمیع و سپس انتقال ایمن مسافران به بنادر خروجی استفاده شد.

بحران کابل (۲۰۲۱): هم‌پوشانی وظایف هلال‌احمر در تأمین لجستیک انسانی و مدیریت فنی بخش غیرنظامی فرودگاه، بستری را فراهم کرد تا صدها مسافر خارجی در اوج بحران به سلامت خارج شوند.

پیشنهاد راهبردی برای ایران: با توجه به موقعیت ژئوپلیتیکی خاورمیانه، پیشنهاد می‌شود وزارت میراث فرهنگی و گردشگری با همکاری جمعیت هلال‌احمر، «تیم واکنش سریع گردشگری» (TRR-G) را تشکیل دهد. وظیفه این ساختار، رصد آنی موقعیت مسافران خارجی از طریق سامانه‌های ویزا، تدوین پروتکل پناهگاه‌های هتلی و آموزش راهنمایان محلی به عنوان «امدادگران دوزبانه» برای هدایت مسافران در شرایط اضطراری است.

بخش دوم: امدادگری عامه (اقدامات حیاتی در صحنه حادثه)

در زمان اصابت موشک، انفجار یا بلایای طبیعی هم‌زمان (مانند زلزله در شرایط جنگی)، در حدفاصل وقوع حادثه تا رسیدن نیروهای رسمی، اقدامات افراد حاضر در صحنه مرز بین مرگ و زندگی است. اگر آسیب ندیده‌اید، این پروتکل چهارگانه را به ترتیب اجرا کنید:

گام اول: ارزیابی محیطی و حفظ امنیت امدادگر

هرگز بدون ارزیابی ثانیه‌ای وارد محل انفجار نشوید. خطر ریزش ثانویه آوار، کابل‌های برق رها شده، نشت گاز و آتش‌سوزی را بررسی کنید. مصدوم شدن شما، بار مضاعفی بر دوش سیستم امدادی خواهد گذاشت؛ بنابراین اولویت اول، حفظ سلامت خودتان است.

گام دوم: مدیریت و مهار خونریزی شدید (حیاتی‌ترین اقدام)

شایع‌ترین علت مرگ قابل‌پیشگیری در انفجارها، خونریزی شدید ناشی از ترکش و شیشه است. برای مهار آن:

فشار مستقیم: یک پارچه تمیز، لباس یا گاز استریل را روی محل زخم قرار داده و با تمام وزن خود فشار مداوم اعمال کنید و تا زمان لخته شدن خون دست خود را برندارید.

استفاده از شریان‌بند اضطراری (تورنیکه): اگر خونریزی اندام‌ها (دست یا پا) شدید است و با فشار بند نمی‌آید، با یک پارچه عریض (مانند شال یا کراوات) ۵ تا ۷ سانتی‌متر بالاتر از جراحت را محکم ببندید تا جریان شریانی موقتاً قطع شود و ساعت بستن آن را یادداشت کنید.

گام سوم: رهاسازی اصولی از زیر آوار (سندرم له شدگی)

ممنوعیت جابه‌جایی ناگهانی آوار سنگین: اگر اندام یا بدن فردی بیش از ۱۵ تا ۲۰ دقیقه زیر یک آوار سنگین (مانند تیرآهن یا بتن) مانده است، هرگز آن را ناگهانی بر ندارید. برداشتن ناگهانی فشار باعث می‌شود سموم انباشته‌شده در عضلاتِ آسیب‌دیده (مانند پتاسیم و میوگلوبین) یک‌باره وارد جریان خون شده و موجب

ایست قلبی یا نارسایی حاد کلیه شود (سندرم کراش). در این حالت، تا رسیدن تیم تخصصی، فقط راه تنفس او را باز نگه دارید یا در صورت امکان، بالای عضوِ تحت فشار را محکم ببندید.

پاک‌سازی مجرای تنفسی: در آوارهای سبک، فوراً خاک و غبار را از دهان و بینی مصدوم پاک کرده و سر او را کمی به عقب متمایل کنید تا مجرای هوا باز شود.

گام چهارم: حمایت روانی اولیه از افراد شوک‌زده

واکنش‌های حاد روانی ناشی از ترس جنگ می‌تواند منجر به ایست قلبی یا رفتارهای خطرناک شود. دست فرد را بگیرید، با صدای قاطع و آرام با او صحبت کنید، از او بخواهید به چشمان شما نگاه کند و تنفس عمیق انجام دهد. برای خارج کردن فرد از حالت فلج روانی، یک مسئولیت اجرایی کوچک به او بسپارید (مثلاً: «این پارچه را روی زخم این مصدوم نگه دار»).

بخش سوم: نگاه پیشگیرانه (چک‌لیست اقلام کیف بقا)

در شرایط بحرانی، به دلیل آسیب دیدن شبکه‌های توزیع آب، برق و انرژی، سیستم‌های امدادی رسمی در ساعت‌های اولیه دچار انقطاع می‌شوند. هر فرد یا گروه باید توانایی پایداری مستقل در ۷۲ ساعت اول را داشته باشد. این اقلام باید در یک کوله‌پشتی سبک، مقاوم و ضدآب در نزدیک‌ترین نقطه به درب خروجی قرار گیرند:

مایحتاج حیاتی (آب و غذا): حداقل ۳ لیتر آب آشامیدنی برای هر نفر در بطری‌های کوچک (جهت سهولت در حمل). غذاهای پرانرژی، خشک، کم‌حجم و بدون نیاز به پخت یا سرمایش (مانند خرما، توت خشک، مغزها و شکلات تلخ).

کیت کمک‌های اولیه تخصصی: گاز استریل، بانداژ کشی، پد الکلی، چسب زخم، قیچی تروما، مسکن‌ها، ضدعفونی‌کننده‌ها و داروهای حیاتی روزانه اعضای خانواده به همراه نسخه پزشکی.

تجهیزات بقا و علامتی:

سوت امداد بدون توپک (فوتسالی): سوت‌های معمولی با آب یا غبار از کار می‌افتند، اما سوت بدون توپک کمترین انرژی را مصرف کرده و رساترین صدا را برای ردیابی زیر آوار ایجاد می‌کند.

چراغ‌قوه پیشانی (هدلامپ): جهت آزاد ماندن دست‌ها برای کار و جابه‌جایی، به همراه باتری پشتیبان.

ماسک فیلتردار (N95) یا دستمال سر ضخیم: جهت پیشگیری از خفگی ناشی از استنشاق غبار بتن یا دود.

پوشاک و محافظت بدنی: پتوهای حرارتی نجات (پتوهای آلومینیومی بسیار سبک که به اندازه قوطی کبریت جمع می‌شوند اما دمای بدن را حفظ می‌کنند)، دستکش کار ضخیم (برای جابه‌جا کردن آوار و شیشه‌های تیز بدون آسیب به دست امدادگر) و لباس گرم اضافه.

ارتباطات و مستندات: یک رادیوی کوچک باتری‌خور (به دلیل از کار افتادن دکل‌های تلفن همراه در زمان جنگ و زلزله، رادیو تنها کانال دریافت اخبار رسمی و مسیرهای امن تخلیه است)، پاوربانک شارژشده، کپی مدارک هویتی در کیسه پلاستیکی عایق و مقداری پول نقد در قالب اسکناس‌های کوچک.

امداد در روزهای سخت جنگ، تجلی ریشه‌های عمیق سرزمینی است که پناه میهمان می‌شود و برای جانِ هم‌وطن جان می‌دهد. ما فرزندان ایرانیم؛ دست در دست هم، از دل آوارها امید می‌سازیم و باور داریم که خاکِ این وطن، هر بار باشکوه‌تر از پیش از میان خاکستر بحران‌ها برخواهد خاست.

گردشگری و صلح

فرزانه علی دوست شرامین
دانشجوی کارشناسی گردشگردی دانشگاه تبریز

جهان امروز ما با یک تناقض بزرگ روبه رو است؛ از یک طرف اینترنت، رسانه ها و فناوری های جدید دسترسی به دورترین نقاط زمین را آسان کرده اند و به نظر می رسد آدم ها به هم نزدیک تر شده اند، اما از طرف دیگر، سوءتفاهم های فرهنگی، پیش داوری ها و تنش های منطقه ای همچنان پایداری جوامع را تهدید می کنند. در این میان، مفهوم »صلح« دیگر فقط یک توافق سیاسی یا قطعنامه رسمی میان دولت ها پشت درهای بسته نیست؛ بلکه صلح پدیده ای اجتماعی و پویاست که تحقق آن به نگاه، رفتار و مشارکت تک تک مردم بستگی دارد. در میان تمام ساز و کارهای اجتماعی، صنعت گردشگری به عنوان یکی از پویاترین فعالیت های بشری، فراتر از یک موتور محرک اقتصادی، به ابزاری قدرتمند برای دیپلماسی عمومی و نزدیکی ملت ها تبدیل شده است.

رابطه میان گردشگری و صلح، رابطه ای دوطرفه، عمیق و سازنده است. در گذشته تصور می شد صلح صرفاً یک »پیش شرط« برای ورود گردشگران است؛ یعنی ابتدا باید امنیت و آرامش برقرار باشد تا صنعت گردشگری رونق بگیرد. اما امروزه در رویکردهای نوین برنامه ریزی و مدیریت مقصد، این فرمول تغییر کرده و گردشگری خودش به عنوان یک «عامل فعال برای ساختن صلح پایدار» شناخته می شود.

براساس نظریه های معتبر روانشناسی و جامعه شناسی، ریشه بسیاری از دشمنی ها، نژادپرستی ها و کلیشه‌های ذهنی منفی، در نداشتن شناخت مستقیم و بی واسطه از انسان های دیگر است. ما اغلب دیگران را از فیلتر اخبار و رسانه ها می شناسیم که همیشه هم منصفانه نیستند. گردشگری با فراهم کردن امکانِ ارتباط چهره به چهره میان مسافران و مردم محلی، این مرزهای فرضی و ذهنی را می شکند. وقتی افراد در فضای واقعی با فرهنگ، سبک زندگی، هنر و دغدغه های یکدیگر آشنا می شوند، تسامح و بردباری فرهنگی شکل می گیرد و درک متقابل جایگزین ترس و بی اعتمادی می شود. درواقع، گردشگری به انسان ها یادآوری می کند که با وجود تفاوت ها، چقدر به هم شبیه اند.

علاوه بر ابعاد فرهنگی، گردشگری نقش مهمی در برقراری عدالت اقتصادی و اجتماعی دارد. فقر، بیکاری و حاشیه نشینی همیشه از ریشه های اصلی ناآرامی ها، جنگ ها و بحران های اجتماعی بوده اند. وقتی توسعه گردشگری به شکل اصولی، پایدار و با مشارکت مستقیم جامعه بومی مدیریت شود، درآمد حاصل از آن به قلب اقتصاد محلی تزریق می شود. این روند نه تنها اشتغال ایجاد می کند و وضعیت معیشت را بهبود می‌بخشد، بلکه با زنده کردن دوباره سنت ها و صنایع دستی، به مردم محلی غرور و هویت تازه ای می‌بخشد که خود بزرگ ترین مانع در برابر شکل گیری خشونت است.

البته برای رسیدن به این اهداف، داشتن نگاهی واقع بینانه و برنامه محور الزامی است. اگر جریان گردشگری بدون مدیریت خردمندانه رها شود، خودش می تواند به مشکلاتی مثل آسیب به محیط زیست، تجاری شدن مفرط فرهنگ و نارضایتی مردم محلی دامن بزند و نتیجه عکس بدهد. سازمان های بین المللی پیشرو تأکید دارند که برای تبدیل شدن هر گردشگر به یک «سفیر صلح»، نیازمند سیاست گذاری های دقیق در مقاصد هستیم.

توسعه گردشگری و صلح جهانی گردشگری به ویژه در کشورهایی که درگیر منازعات و جنگ ها هستند، می‌تواند نقش بسیار موثری در ایجاد صلح و کاهش تنش ها ایفا کند. از آنجا که گردشگری فرصتی برای گفت‌وگو و تبادل فرهنگی میان مردم و ملت ها فراهم می آورد، این صنعت می تواند به تقویت روابط بین‌المللی و افزایش همکاری های چندجانبه کمک کند. در بسیاری از مناطق جنگ زده یا درگیر درگیری‌های طولانی مدت، گردشگری می‌تواند به عنوان یک ابزار مهم برای کاهش تنش های اجتماعی و سیاسی عمل کند و با ایجاد فرصت های ارتباطی میان افراد و فرهنگ ها، از شدت بحران ها بکاهد. برای مثال، کشورهای پس از جنگ نظیر روآندا و بوسنی و هرزگوین، با تکیه بر ظرفیت های گردشگری توانسته‌اند تا حد زیادی به فرآیند صلح و آشتی در سطح ملی و بین المللی کمک کنند.

از نظر اجتماعی، گردشگری فرصت هایی را برای آشنایی با فرهنگ ها، آداب و رسوم و سبک های زندگی دیگر کشورها فراهم می آورد که می‌تواند به تقویت تفاهم فرهنگی و اجتماعی کمک کند. در دنیای امروز که شاهد چالش های جهانی متعددی نظیر بحران های زیست محیطی، پناهندگی و جنگ ها هستیم، نیاز به همکاری و همبستگی میان ملت ها بیش از هر زمان دیگری احساس می شود. گردشگری می تواند به عنوان یک ابزار موثر در ایجاد فضای همکاری و ارتقای همبستگی جهانی عمل کند. این تعاملات فرهنگی به کاهش پیش داوری‌ها و تبعیض ها در سطح جهانی کمک کرده و موجب تقویت همکاری های میان فرهنگی می‌شود در نتیجه، تقویت گردشگری می‌تواند باعث ارتقای فهم متقابل، احترام و صلح جهانی شود.

صلح مثبت

یوهان گالتونگ، بنیان گذار مطالعات نوین صلح، تمایز مهمی میان صلح منفی (صرفاً غیاب جنگ) و صلح مثبت قائل است. صلح مثبت زمانی محقق می شود که ریشه های ساختاری خشونت (یعنی فقر، بیکاری، تبعیض نابرابری) از بین رفته باشند. جوامعی که با بحران های شدید معیشتی دست و پنجه نرم می کنند، پتانسیل بسیار بالاتری برای کشیده شدن به سمت ناآرامی و رفتارهای افراطی دارند. در این میان، گردشگری پایدار به عنوان یک کاتالیزور اقتصادی وارد عمل می شود. این صنعت با تزریق مستقیم سرمایه به قلب جوامع محلی، ایجاد مشاغل خرد برای زنان و جوانان، و رونق بخشیدن به صنایع دستی واقامتگاه های بوم گرد ی، عدالت توزیعی را تقویت می کند. وقتی یک جامعه محلی احساس کند که هویت و فرهنگش نه تنها محترم شمرده می شود، بلکه منبعی برای امرار معاش و توسعه است، انگیزه ای قوی برای حفظ ثبات و امنیت مقصد پیدا می کند. در واقع، گردشگری به جای تکیه بر ابزارهای نظامی، صلح را از طریق توانمندسازی اقتصادی پایه ریزی می کند.

طنز و واقعیت

زبان مشترک؛ وقتی پانتومیم جایگزین دیپلماسی می شود: دولت ها ماه ها وقت صرف می کنند تا یک معاهده صلح بنویسند، اما یک گردشگر و یک مغازه دار محلی که حتی یک کلمه از زبان هم را نمی‌فهمند، ظرف ۳دقیقه به صلح کامل می رسند! چگونه؟ با هنر باستانی «پانتومیم».شما در هیچ کجای دنیا نمی‌توانید

دیپلماسی ای قو ی تر از تکان دادن دست ها، بالا انداختن ابروها و صدای «چِچْ» برای تخفیف گرفتن پیدا کنید. گردشگری ثابت کرده که برای صلح، نیازی به زبان مشترک نیست؛ همین که هر دو طرف بدانند «پیتزا» یعنی چه، غائله ختم به خیر می شود.

تحلیل پیوند میان گردشگری و صلح نشان می دهد که این صنعت فراتر از یک فعالیت لوکس یا صرفاً ابزاری

برای درآمدزایی، یک جریان عمیقِ فرهنگی و اجتماعی است. در دنیایی که سیاست های رسمی گاه به جدایی انسان ها دامن می زنند، گردشگری به عنوان یک ساختار موازی، ملت ها را در بستری از جنس تجربه، غذا، هنر و گفت وگو به هم متصل می کند. ما دریافتیم که صلحِ پایدار، صرفاً به معنای سکوت تفنگ‌ها (صلح منفی) نیست؛ بلکه در گروِ ایجاد جوامعی پویا، باثبات و عادلانه (صلح مثبت) است و گردشگری با توانمندسازی جوامع محلی و تزریق ثروت به لایه های پایین اقتصاد، دقیقاً پایه های این صلح مثبت را بنا می کند.

با این حال، بزرگ ترین دستاورد علمی این واکاوی آن است که بدانیم صلح از مسیر گردشگری، یک اتفاق

تصادفی نیست. تبدیل کردن «هر گردشگر به یک سفیر صلح»، نیازمند عبور از شعارها و حرکت به سمت برنامه ریزی دقیق و استراتژیک مقاصد است. اگر این صنعت بدون توجه به ظرفیت های تحملِ فرهنگی و زیست محیطی رها شود یا منافع آن به دست مردم بومی نرسد، خودش می تواند کانون تازه برای تنش باشد. اما با مدیریت هوشمندانه و با تکیه بر اصول پایدار، می توان تضمین کرد که هر سفر، گامی به سوی بردباری فرهنگی و کاهش پیش داوری ها باشد. در نهایت، وظیفه نهادهای آکادمیک و نشریات دانشگاهی این است که نگاه سنتی به گردشگری را تغییر دهند.

آینده این صنعت نباید تنها با نمودارهای اقتصادی و تعداد اتاق های هتل سنجیده شود؛ بلکه معیار واقعی موفقیت در برنامه ریزی مقصد، تعداد لبخندها، کاهش سوءتفاهم ها و پیوندهای انسانی پا یداری است که میان فرهنگ های مختلف شکل میگیرد. در جهان امروز، چمدان مسافران می تواند بسیار قوی تر از بیانیه‌های سیاسی، پیام آور صلح و دوستی باشد .

بازتاب جنگ بر صنعت گردشگری ایران؛
مروری بر اظهارت و مصاحبه های مسئولان

الهه طباطبائی
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

صحبت های وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در خصوص جنگ اسرائیل و آمریکا علیه ایران

وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در آیین روز جهانی موزه‌ها و آغاز هفته میراث فرهنگی، گفت: حمله به آثار و بناهای تاریخی ایران نشانه «خصومت تمدنی» دشمنانی فاقد تاریخ، تبار و تمدن است و تهاجم به ۱۴۹ بنای تاریخی ایران، لکه ننگی بر پیشانی رژیم صهیونیستی و آمریکا خواهد ماند.

آیین روز جهانی موزه ها و آغاز هفته میراث فرهنگی پیش از ظهر روز دوشنبه ۲۸ اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۵ با حضور جمعی از پیشکسوتان، پژوهشگران، مرمت‌گران، استادان دانشگاه، مدیران حوزه میراث‌فرهنگی، خانواده‌های فرهنگی کشور و خانواده مرحوم برادران امیدوار برگزار شد. در این مراسم، سیدرضا صالحی امیری، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با تبریک آغاز هفته میراث فرهنگی به فعالان این حوزه در سراسر کشور، از آنان به‌عنوان «امانتداران گنج کهن ایران» یاد کرد و گفت: اگر امروز ایران مقتدر و سرافراز در جهان ایستاده است، به دلیل فداکاری نسلی است که جان خود را برای بقا، شرافت و عزت این سرزمین تقدیم کرده است. صالحی امیری با تاکید بر پیوند عمیق «میراث فرهنگی»، «هویت ملی» و «مقاومت تاریخی ملت ایران»، اظهار کرد: دشمنانی که از تاریخ، فرهنگ و تمدن بی‌بهره‌اند، امروز در برابر کهن‌ترین تمدن زنده جهان صف‌آرایی کرده‌اند، اما ملت ایران با اتکا به سرمایه عظیم فرهنگی، انسجام ملی و فرهنگ ایثار، مقتدرتر از گذشته ایستاده است.

وزیر میراث فرهنگی با گرامیداشت یاد شهدای جنگ رمضان و شهدای کودک مدرسه میناب، تاکید کرد: خون فرزندان معصوم این سرزمین هرگز به هدر نخواهد رفت و عاملان این جنایت‌ها، دیر یا

زود، در برابر وجدان بیدار جهانی و محاکم بین‌المللی پاسخگو خواهند شد. وی با اشاره به «سومین جنایت بزرگ آمریکا در تاریخ معاصر»، افزود: جهان، هیروشیما و ویتنام را فراموش نکرده و میناب نیز از حافظه تاریخی ملت ایران پاک نخواهد شد.

صالحی امیری در بخش دیگری از سخنان خود، فلسفه برگزاری هفته میراث فرهنگی را «بازخوانی شکوه تمدنی ایران» دانست و اظهار کرد: هفته میراث فرهنگی را برگزار می‌کنیم تا ایرانیان و جهانیان بدانند ایران، سرزمین روایت‌ها، رازها، تمدن‌ها و حافظه تاریخی بشریت است؛ سرزمینی که دشمنانش نیز در برابر عظمت آن ناگزیر به اعتراف‌اند.او ادامه داد: ما این هفته را برگزار می‌کنیم تا به فرزندان ایران در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز فرهنگی بیاموزیم که هویت ایرانی، ریشه در تمدنی چند هزار ساله دارد و این میراث عظیم باید به‌عنوان یک سرمایه راهبردی حفظ و بازتولید شود.

وزیر میراث فرهنگی با تاکید بر نقش اصحاب فرهنگ، هنر و اندیشه در تبیین هویت ملی گفت: شعرا باید از ایران بسرایند، ادیبان در وصف این سرزمین قلم بزنند، معماران از شکوه معماری ایرانی سخن بگویند، موسیقی‌دانان ندای «ای ایران» را طنین‌انداز کنند و مرمتگران با جان و دل، حافظان حافظه تمدنی این ملت باشند.

صالحی امیری همچنین حمله به آثار و بناهای تاریخی ایران را نشانه «خصومت تمدنی» دشمنان دانست و تاکید کرد: تهاجم به ۱۴۹ بنای تاریخی ایران، لکه ننگی بر پیشانی رژیم صهیونیستی و آمریکا است. آنان چون فاقد تاریخ، تبار و تمدن‌اند، در برابر کهن‌ترین تمدن زنده جهان دچار خشم و استیصال شده‌اند. او اظهار کرد: ملت ایران در برابر این تجاوز نه‌تنها تضعیف نشد، بلکه منسجم‌تر، همدل‌تر و متحدتر از گذشته ایستاد و از زخم‌ها، پلی به سوی وحدت ملی ساخت.

وزیر میراث فرهنگی با قدردانی از مدیران، کارشناسان، موزه‌داران، پژوهشگران، مرمتگران و فعالان حوزه میراث‌فرهنگی در سراسر کشور اظهار کرد: حوزه میراث‌فرهنگی، حوزه عشق، معرفت و هویت است و همه خادمان این عرصه، پاسداران حافظه تاریخی ملت ایران‌اند. او همچنین از نیروهای مسلح، خانواده شهدا و دولت به‌دلیل همراهی با ملت ایران در روزهای دشوار تقدیر کرد و گفت: امروز، ایران بیش از هر زمان دیگری به سرمایه اجتماعی، انسجام فرهنگی و اقتدار تمدنی خود متکی است.

صالحی امیری در پایان سخنانش با اشاره به ظرفیت عظیم فرهنگی ایران خاطرنشان کرد: ایران با بیش از یک میلیون اثر تاریخی و ۴۳ هزار اثر ثبت ملی، یکی از بزرگ‌ترین قدرت‌های نرم جهان است و رسالت ما معرفی این شکوه تاریخی به افکار عمومی ایران و جهان خواهد بود. او تاکید کرد: ایران، خورشیدی است که جهانیان از نور، حرارت، فرهنگ و تمدن آن بهره‌مند می‌شوند و این ملت، شکست‌ناپذیرتر از همیشه، مسیر تاریخی خود را ادامه خواهد داد.
(شهرآرانیوز)

صحبت های معاون گردشگری وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

انوشیروان محسنی‌بندپی، معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، در نشست خبری خود با اشاره به جنگ اخیر اظهار کرد که نه‌تنها هیچ‌یک از اهداف دشمنان محقق نشد، بلکه این شرایط موجب تقویت انسجام ملی، وحدت و مؤلفه‌های قدرت دفاع ملی در کشور شد. وی حضور مردم در صحنه، اقدامات رزمندگان، مدیریت دولت و تقویت روحیه ایران‌دوستی و وطن‌دوستی را از عوامل خنثی‌سازی توطئه‌های دشمنان دانست و افزود که رسانه‌ها نیز در شرایط بمباران و موشک‌باران، نقش مؤثری در اطلاع‌رسانی ایفا کردند.

وی با تأکید بر ظرفیت‌های تمدنی، فرهنگی، طبیعی، زیارتی و سلامت ایران، گردشگری را یکی از ارکان توسعه اقتصادی، حفظ و ایجاد اشتغال و توازن منطقه‌ای دانست و گفت این صنعت در دوران جنگ نیز کارکردهای مهمی از جمله حفظ امنیت روانی جامعه، تقویت انسجام اجتماعی و افزایش تاب‌آوری را از خود نشان داده است. به گفته او، در برخی استان‌ها از جمله گلستان، برای جنگ‌زدگان کارت‌هایی صادر شد تا بتوانند از خدمات درمانی، حمل‌ونقل عمومی و برخی خدمات بخش خصوصی به‌صورت رایگان یا داوطلبانه استفاده کنند و بسیاری از اقامتگاه‌های بوم‌گردی نیز در ایام پیک سفر، ظرفیت‌های خود را رایگان در اختیار هم‌وطنان قرار دادند.

محسنی‌بندپی با اشاره به برنامه‌ریزی وزارت میراث فرهنگی برای توسعه گردشگری داخلی و خارجی، اعلام کرد که در فروردین‌ماه ۱۴۰۴ نسبت به فروردین سال قبل، رشد ۴۸/۵ درصدی گردشگران خارجی ثبت شده است. همچنین در سال ۱۴۰۴ بیش از ۶ میلیون گردشگر خارجی به ایران سفر کرده‌اند که عراق، افغانستان و ترکیه بیشترین سهم را در این میان داشته‌اند. وی افزود که پس از آغاز جنگ ۱۲ روزه، گردشگری خارجی کاهش یافت، اما با حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی و حمایت از بخش خصوصی برای معرفی ظرفیت‌های ایران، تلاش شده است روند گردشگری دوباره احیا شود.

وی تأکید کرد که وزارتخانه در تمام این مدت، فعالیت خود را متوقف نکرده و با برگزاری جلسات مستمر با هتل‌داران، آژانس‌های مسافرتی، بوم‌گردانان، راهنمایان گردشگری و تشکل‌های تخصصی، سناریوهای مختلفی را برای تداوم فعالیت این صنعت بررسی کرده است. بر همین اساس، سه سناریو برای آینده گردشگری در نظر گرفته شده که شامل شرایط جنگی با محوریت مدیریت بحران و حفظ صنعت گردشگری، وضعیت «نه جنگ، نه صلح» با هدف حفظ بازار و حمایت‌های مالی، و شرایط صلح و ثبات با هدف بازسازی برند ملی، توسعه هوشمند گردشگری و گسترش گردشگری بین‌المللی است.

معاون گردشگری همچنین با اشاره به سیاست‌های دولت در توانمندسازی جوامع محلی گفت که برای نخستین‌بار حدود ۱۴ همت تسهیلات قرض‌الحسنه برای بوم‌گردی‌ها و صنایع دستی اختصاص یافته و تاکنون حدود ۳۰ هزار پروژه برای دریافت این تسهیلات به بانک‌ها معرفی شده‌اند. وی افزود که این تسهیلات برای استانداردسازی و احداث بوم‌گردی‌ها و همچنین ایجاد کارگاه‌های صنایع‌دستی در کنار آن‌ها در نظر گرفته شده است. به گفته او، بوم‌گردی‌ها

در دوران جنگ نیز در اسکان و پذیرش مردم نقش مؤثری داشته‌اند و مهاجرت معکوس به روستاها در این ایام مشاهده شده است.

محسنی‌بندپی در ادامه، گردشگری سلامت را یکی از بخش‌های فعال و پایدار گردشگری کشور دانست و اظهار کرد که آیین‌نامه شورای راهبری گردشگری سلامت تدوین شده و سامانه گردشگری سلامت نیز برای ثبت و پیگیری خدمات ارائه‌شده به گردشگران راه‌اندازی شده است. وی افزود که ایران در حوزه‌هایی مانند درمان ناباروری، پیوند کبد، پیوند کلیه، دندانپزشکی پیشرفته و خدمات زیبایی از ظرفیت‌های قابل توجهی برخوردار است و حتی در دوران جنگ نیز گردشگران سلامت از کشورهای همسایه برای دریافت خدمات درمانی به ایران سفر کرده‌اند.

وی همچنین با اشاره به گردشگری سبز گفت که توجه به مصرف انرژی و مسائل زیست‌محیطی از شاخص‌های مهم توسعه گردشگری است و بر همین اساس، هتل‌های فعال در زمینه کاهش مصرف انرژی، استفاده از پنل‌های خورشیدی و کاهش ضایعات پلاستیکی مورد حمایت قرار گرفته‌اند. علاوه بر این، پروژه «برق سبز گردشگری» نیز برای ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی کوچک‌مقیاس در تأسیسات گردشگری در حال اجراست.

در بخش دیگری از این نشست، معاون گردشگری با تشریح الگوی سفر در دوران جنگ اظهار کرد که از مجموع ۲۹ میلیون و ۷۰۳ هزار سفر ثبت‌شده، بخش عمده‌ای از سفرها با هدف دور شدن مردم از مناطق ناامن و انتقال به مناطق امن انجام شده و ماهیت تفریحی نداشته است. وی همچنین از خسارت‌های واردشده به صنعت گردشگری خبر داد و گفت که خسارت بخش اقامتی حدود ۲۰ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. همچنین دفاتر خدمات مسافرتی حدود ۵.۵ هزار میلیارد تومان و راهنمایان گردشگری حدود هزار میلیارد تومان عدم‌النفع داشته‌اند و ضریب اشغال هتل‌ها و مراکز اقامتی از ۸۰ درصد در سال گذشته به ۳۷ درصد کاهش یافته است. محسنی‌بندپی در پایان تأکید کرد که اولویت وزارت میراث فرهنگی در شرایط فعلی، توسعه همه‌جانبه گردشگری داخلی، مقرون‌به‌صرفه کردن سفر، حمایت از بوم‌گردی‌ها و توسعه پایدار گردشگری در سراسر کشور است.(پایگاه اطلاع رسانی دولت)

مصاحبه و صحبت های سید محمد بهشتی شیرازی؛ عضو شورای عالی میراث و گردشگری ایران

ایرنا: در جریان جنگ اخیر، شاهد آسیب برخی آثار تاریخی و بنای موزه‌های کشور، خاصه در اصفهان بودیم؛ از نگاه شما این فقط یک خسارت فیزیکی بود یا نشانه‌ای از یک آسیب عمیق‌تر به حافظه جمعی ما هم داشت؟ این موضوع چه تاثیری بر آحاد جامعه و حافظه آن‌ها از یادمان‌های تاریخی و شناسنامه‌ای برجاگذاشت؟

تاثیر اتفاقی که در جریان جنگ ۱۲ روزه و به خصوص جنگ چهل روزه افتاد، این بود که جامعه ایران را نسبت به ارزش‌های تاریخی خود هشیارتر کرد و توجه آنان را به این آثار برانگیخت. این بیشتر نشان می‌دهد که جامعه ما از لحاظ فرهنگی غنی است و نسبت به این موضوعات بی‌تفاوت نیست، بلکه حساسیت دارد و به ارزش‌های خود واقف است.

بعد از جنگ جهانی دوم، با توجه به خسارات سنگینی که به آثار تاریخی در اروپا وارد شده بود، فرهیختگان جهان گَرد هم آمدند و پیش‌بینی‌هایی کردند. یکی از این اقدامات، تدوین کنوانسیونی توسط یونسکو در سال ۱۹۵۴ بود. این کنوانسیون بر تمهیداتی که باید برای آثار تاریخی در شرایط جنگی در نظر گرفته شود، تأکید دارد. اول اینکه حمله به آثار تاریخی را به مثابه جنایت جنگی محسوب کرده است. این کنوانسیون مورد پذیرش بسیاری از کشورهای دنیا قرار گرفته و به عنوان قوانین داخلی آن‌ها نیز تصویب شده است.

دوم اینکه، نیروهای نظامی را از اردو زدن یا سنگر گرفتن در جوار آثار تاریخی منع کرده است تا از بروز خسارات احتمالی در اثر خطا در شلیک جلوگیری شود. همچنین پیش‌بینی شده است که هر کشور باید مخازن امنی را برای انتقال آثار ارزشمند خود در شرایط جنگی فراهم کند. این پیش‌بینی‌ها نشان‌دهنده اهمیت موضوع برای جامعه جهانی است.

ما سابقه این را داریم که در جریان حمله اول آمریکا به افغانستان، یونسکو لیست آثار تاریخی افغانستان را ارائه داده بود تا از عملیات نظامی و پرتاب‌هایی که می‌تواند خسارت‌بار باشد، مصون بمانند اما در مورد ایران و عملیاتی که در این چهل روز اتفاق افتاد، نکته قابل تأمل، دسترسی به اطلاعات آثار ثبت شده در فهرست میراث جهانی مانند کاخ گلستان، مجموعه کاخ موزه چهل‌ستون و قلعه فلک‌الافلاک است؛ کافی است شما به سایت یونسکو مراجعه کنید؛ تمام اطلاعات و موقعیت مکانی این آثار در آنجا موجود است. اینکه عملیاتی انجام می‌شود و به این آثار خسارت وارد می‌آید، بیانگر نکته‌ای است که بعدها در زبان آقای ترامپ نیز جاری شد.این‌ها گویی با ایران، ایرانی بودن و ایرانی‌ها مشکل دارند. مشکل آن‌ها صرفاً با سیاست‌های فعلی جمهوری اسلامی نیست بلکه با همه موجودیت ما مشکل دارند. الگوی آن‌ها این است که کاری از پیش نمی‌برند اما خسارت بزنند.

شاهد این رویکرد، رفتاری است که با آثار تاریخی ما داشتند. اگر نسل‌های آینده بخواهند بدانند که در این جنگی که هنوز بین ایران و آمریکا و اسرائیل تمام نشده، مقصود اصلی چه بود، کافی است فقط به آثار باقی‌مانده بر بناهای تاریخی ما مراجعه کنند؛ لازم نیست به چیز دیگری مراجعه کنند. همین خود گواه انگیزه‌ها و اهداف آن‌ها از حمله به ایران است. من کاری به جنبه‌های سیاسی ندارم اما از لحاظ فرهنگی و تاریخی، چنین لکه ننگی از خود باقی گذاشتند.

ایرنا: اجازه بدهید یک سؤال تخصصی‌تر از شما بپرسم. در پیشگیری از خسارت به میراث، چون تجربه جنگ ۱۲ روزه را هم داشتیم، برای چنین شرایطی باید به شکلی آمادگی پیدا می‌کردیم. ما در ایران واقعاً برای حفاظت از میراث در شرایط بحران، جنگ یا حمله، برنامه و پروتکل مشخصی داریم یا بیشتر بعد از حادثه تازه واکنش نشان می‌دهیم؟ در این شرایط، مسئولیت نهادهای متولی میراث تا کجاست و آیا می‌توان گفت ما در پیشگیری از خسارت به میراث، هنوز عقب‌تر از استانداردهای لازم هستیم؟

ببینید، تا حد ممکن این کارها و کارهایی که باید انجام می‌شده، انجام شده است. آن‌طور که من اطلاع دارم، موزه‌های ما آثارشان را به مخازن امن منتقل کرده‌اند و آثاری که قابل انتقال نبوده‌اند، در وضعیتی قرار گرفته‌اند که کمترین خسارت به آن‌ها وارد شود ولی وقتی حمله‌ای صورت می‌گیرد، مثلاً موج انفجار آن تمام تزئینات ۲ تا از تالارهای اصلی یا بخش اصلی کاخ گلستان را صدمه می‌زند یا به تزیینات کاخ چهلستون آسیب می‌زند، ما چه تمهیدی می‌توانستیم به کار ببریم؟ مثلاً کاخ گلستان را به مخزن امن می‌بردیم؟ شدنی نبود. یا کاخ چهلستون را به مخزن امن می‌بردیم؟!

بله، در این‌جور چیزها اقدامات لازم صورت گرفته است البته در کنوانسیون ۱۹۵۴ پیش‌بینی‌هایی شده که به نظرم، ما نسبت به آن‌ها تاحدی غفلت کرده‌ایم. مثلاً در کنوانسیون پیش‌بینی شده است که یک شورای مشورتی باید وجود داشته باشد به ریاست رئیس دستگاه میراث فرهنگی و با عضویت نمایندگان نیروهای مسلح؛ این شورا ماه به ماه باید تشکیل جلسه بدهد و نسبت بین موضوع حفاظت از آثار تاریخی و آن چیزی که به حوزه مأموریت نیروهای مسلح مربوط می‌شود، به بحث گذاشته شود و تصمیماتی گرفته شود؛ بعد این تصمیمات در دستگاه‌های نظامی به اجرا گذاشته شود.

پیش از این، چنین چیزی وجود داشت که در تمام مراکز آموزشی نظامی، از آموزش سربازها و درجه‌دارها تا افسرها و دانشکده افسری، دوره‌های میراث فرهنگی داشتیم. کارشناسان میراث فرهنگی در سرتاسر کشور به این مراکز می‌رفتند و آموزش می‌دادند؛ هم آموزش می‌دادند که میراث فرهنگی اصلاً چیست، هم کنوانسیون را آموزش می‌دادند تا آن‌ها مطلع شوند که چنین کنوانسیونی وجود دارد و این کنوانسیون چه الزاماتی را اقتضا می‌کند.

من فکر می‌کنم نسبت به این موارد غفلت شده و باید دوباره به جریان بیفتد. اصلاً این‌طور فکر نکنیم که حالا شرایط جنگی است و ما احساس می‌کنیم بالاخره در این شرایط است که باید یک کاری کرد. به واقع این کنوانسیون می‌گوید بین این جنگ و جنگ بعدی ـ که نمی‌دانیم اتفاق می‌افتد یا اتفاق نمی‌افتد ـ وظیفه داریم یک سری اقداماتی را انجام بدهیم، از جمله همین مسائلی که گفتیم.

ایرنا: اگر بنای تاریخی در این اثنای جنگ آسیب ببیند، فقط مرمت کالبدی کافی است یا بخش مهم‌تری از هویت و معنا هم از دست می‌رود که قابل بازسازی نیست؟ تحلیل شما در این مورد چیست؟

کالبد بنا هم اگر مرمت شود، باز هم صدمه است. یعنی وقتی کالبد بنای تاریخی صدمه می‌بیند، یعنی بخشی از هویت و اصالتش تخریب شده که این غیرقابل بازیابی و دردناک است ولی این‌طور نیست که اساساً قابل مرمت نباشد اما باید در نظر داشت که دیگر به اصل خودش نزدیک نمی‌شود؛ مثل یک بیمار تصادفی می‌ماند که ممکن است به بیمارستان برود و حالش خوب شود ولی جای زخم‌ها و داغ زخم‌ها باقی می‌ماند.

ایرنا: فراتر از موضوع جنگ و تاثیری که متوجه بناهای تاریخی کرد، می‌خواهم از شما بپرسم که مشکل اصلی میراث فرهنگی در ایران، کمبود بودجه است یا کمبود فهم درست از جایگاه میراث در حکمرانی؟ نظر شما در این رابطه چیست؟

به نظر من هر دوتای این موارد است.

این دو مشکل و اهمیت موضوع میراث فرهنگی را مسوولان باید بیشتر درک کنند.

امکانات هم فقط پول نیست؛ سازوکارهای اجرایی و پشتیبانی‌هایی هست که در مقیاس‌های مختلف باید توسط دستگاه‌های مختلف اتفاق بیفتد.

خلاصه تصور اینکه در ایران فقط یک دستگاه وظیفه

حفاظت از میراث فرهنگی را دارد، یعنی ما ایران را نمی‌شناسیم.

کشوری که بالغ بر یک میلیون بنای تاریخی و دویست هزار محوطه تاریخی دارد، این‌طور نیست که فقط یک دستگاه در قبالش وظیفه داشته باشد. همه دستگاه‌ها نسبت به میراث فرهنگی حوزه کار خودشان، وظیفه دارند اقدامات حفاظتی انجام دهند.

در برنامه‌های پنجساله، این الزامات آورده شده بود. متأسفانه در دوره‌های بعد از برنامه پنجساله پنجم، کلاً این‌ها کنار گذاشته شد. این‌ها همش حکایت از چه چیزی دارد؟حکایت از یک اختلال در فهم نسبت به اهمیت موضوع میراث فرهنگی است.

ایرنا: چرا میراث فرهنگی کشور معمولاً در اولویت‌های مدیریتی و بودجه‌ای، در انتهای صف قرار می‌گیرد، در حالی که سرمایه هویتی و اقتصادی کشور است؟

اصلاً در همه چیز! اگر همه کارهایمان را کردیم و همه مشکلاتمان را حل کردیم و اگر چیزی ته سفره باقی ماند، می‌گذارند جلوی میراث فرهنگی.

ایرنا: به هرحال میراث فرهنگی بیشتر به مثابه هزینه نگریسته می‌شود یا سرمایه؟ اگر سرمایه است، چرا تا این اندازه نازل، برای آن تصمیم‌گیری راهبردی می‌شود؟

«دِرَم داران عالم را کَرم نیست، کَرم داران عالم را دِرَم نیست» ؛ یعنی اینکه شما برای میراث‌فرهنگی اهمیت قائل هستید، ولی شما که منابعی در اختیار ندارید؛ متقاعد شدن شما مشکل ما را حل نمی‌کند. آن کسانی که باید متقاعد شوند، مثل شما فکر نمی‌کنند.

ایرنا: به نظر شما بزرگترین خطای مدیریتی کشور در حوزه میراث فرهنگی طی سال‌های اخیر چه بوده است؟

بزرگترین مشکل این بوده که ما به نهاد میراث فرهنگی به مثابه یک دستگاه تخصصی نگاه نکردیم. این دستگاه عموماً به صورت حیاط خلوت دولت درآمده است؛ یعنی هر کسی را که می‌خواستند به او یک کادویی بدهند، گذاشته‌اند سر این کار و تمام کسانی هم که از زمان ادغام سازمان، مسئولیت در این دستگاه پذیرفتند، مقصدشان این دستگاه نبوده؛ مقصدشان یک جای دیگر بوده؛ این دستگاه برایشان مثل یک سالن ترانزیت فرودگاه بوده است. برای همین بسیاری‌شان چون متخصص نبودند و آشنایی تخصصی با موضوع نداشتند، مدتی هم در این دستگاه بودند و وقتی هم که رفتند، متوجه نشدند کجا بوده‌اند!

ایرنا: و همچنان هم آیا درگیر این موضوع هستیم؟

بله، همچنان هم همین است.

ایرنا: مردم باید در حفظ میراث‌فرهنگی دخیل شوند، این راهکار می‌تواند کمک‌کننده باشد اما چگونه می‌توان مردم را از تماشاگر بودن برای میراث، به مدافع و مراقب آن تبدیل کرد؟ آیا آموزش عمومی درباره میراث فرهنگی در ایران کافی بوده یا ما در تولید حس تعلق به میراث کوتاهی کرده‌ایم؟

ببینید، خوشبختانه حفاظت از میراث فرهنگی از پشتوانه سرمایه اجتماعی برخوار است. وقتی خبر می‌رسد که در جنگ، کاخ چهلستون صدمه دیده است، همه ملت ایران نسبت به آن حساسیت نشان می‌دهد؛ یعنی برایشان علی السویه نیست.

نسبت به این موضوع، ۳۰ سال پیش یا ۴۰ سال پیش، چنین حساسیتی وجود نداشت.

هم اکنون این حساسیت وجود دارد؛ یعنی سرمایه اجتماعی جامعه از طریق حفاظت از ارزش‌های میراث فرهنگی بروز میابد. شما این حساسیت را در بسیاری از کشورهای خاورمیانه نمیتوانید ببینید؛ این در واقع حکایت از یک جور فرهیختگی در جامعه ایران دارد. برای همین هست که شما به عنوان یک خبرنگار می‌توانید اینقدر از وقت خودتان را صرف میراث فرهنگی بکنید و کسی به شما نخندد و فکر نکند که شما کار بیهوده‌ای می‌کنید.

به گزارش ایرنا، در حملات و بمباران روز ۱۷ اسفند به خیابان پاسداران در نزدیکی میدان نقش جهان، کاشی‌های ایوان‌های شمالی و غربی مسجد جامع عباسی در برخی نقاط دچار ریزش شد.

مسجد جامع عباسی در مجموعه ثبت جهانی میدان نقش‌جهان قرار دارد که از موج انفجارها و حملات دشمن دچار آسیب شده است.

با این وصف در حالی که بناهای مجموعه ثبت جهانی میدان نقش جهان از آسیب‌های حملات ۱۷ اسفند مصون نماند، مجددا بمباران استانداری اصفهان در عرصه دولت خانه صفوی (بخشی از محور تاریخی فرهنگی اصفهان که در فهرست آثار ملی قرار دارد) حریم درجه ۲ میدان نقش‌جهان و همچنین حریم درجه یک کاخ چهل‌ستون، آسیب‌های گسترده‌ای را به این یادمان‌های تاریخی شهر موزه اصفهان وارد کرد.

«کاخ موزه چهلستون»، «تالار اشراف»، «تالار تیموری»، «عمارت جبه خانه» (موزه هنرهای تزیینی اصفهان)، «عمارت رکیب خانه» (موزه هنرهای معاصر اصفهان) و همچنین «کاخ عالی قاپو» از جمله آثار شاخص دولتخانه صفوی هستند که در جریان حملات و موج انفجارهای حمله به استانداری اصفهان، دچار آسیب‌های زیادی شدند.

به واقع این حملات در حریم مهمترین اثر میراث جهانی اصفهان یعنی «میدان نقش جهان» و همچنین حریم درجه یک کاخ موزه ثبت جهانی چهل‌ستون رخ داد؛ جایی که مطابق هشدارهای یونسکو باید از حملات مصون می‌ماند.

به گفته مقامات اداره کل میراث فرهنگی استان اصفهان ۲۸ بنای تاریخی این خطه در بمباران و حملات ائتلاف آمریکایی- صهیونیستی دچار آسیب شدند.

حملات دشمن از شنبه ۹ اسفند ۱۴۰۴ در پایتخت و دیگر شهرهای کشور از جمله اصفهان تا اعلام آتش بس ۲ هفته‌ای در بامداد ۱۹ فروردین ۱۴۰۵ انجام شد و استان اصفهان پس از تهران، هدف بیشترین آماج حملات دشمنان قرار گرفت.(خبرگزاری ایرنا)

صحبت های علیرضا برشاهی؛ رئیس گروه موزه‌ها و اموال منقول استان کرمانشاه

کرمانشاه (ایسنا) – رئیس گروه موزه‌ها و اموال منقول استان کرمانشاه گفت: تعهدات و قوانین بین المللی برای حفاظت از بناهای تاریخی در زمان جنگ وجود دارد تا آنها را از تخریب و آسیب حفاظت کند، اما در جنگ اخیر(جنگ رمضان)، آمریکا و رژیم صهیونیستی به هیچکدام از این تعهدات پایبند نبودند.

علیرضا برشاهی در گفت و گو با ایسنا، با اشاره به نامگذاری ۱۸ آوریل مصادف با ۲۹ فروردین با عنوان روز جهانی بناها و محوطه‌های تاریخی، اظهارکرد: ایکوموس (شورای بین المللی ابنیه و محوطه‌ها) شعار امسال روز جهانی بناها و محوطه‌های تاریخی را باتوجه به تحولات جهان با عنوان «میراث زنده و واکنش اضطراری» نامگذاری کرده که نشان دهنده لزوم اقدام سریع و هوشمندانه در مقابل تهدیدات بویژه بحران‌هایی مانند جنگ است.

وی افزود: در زمان بحران‌هایی مانند جنگ، طبق معاهدات بین المللی و کنوانسیون‌های جهانی، دولت‌ها موظفند از آثار تاریخی خودشان و دیگر کشورها محافظت کنند و حق تجاوز به آثار تاریخی یکدیگر را ندارند. این باستان شناس کرمانشاه تصریح کرد: متاسفانه آمریکایی‌ها و رژیم صهونیستی در حمله به کشورمان تمام تعهدات و ضوابط بین المللی در خصوص حفاظت از آثار تاریخی در زمان جنگ را زیرپا گذاشتند و تعدادی از بناها و اماکن تاریخی کشورمان از جمله در استان کرمانشاه مورد آسیب قرار گرفتند.

وی اضافه کرد: یکی از اقداماتی که در زمان جنگ برای جلوگیری از حمله به اماکن تاریخی صورت می‌گیرد، نصب نشان «سپر آبی» در این اماکن است تا دشمن به آن تعرضی نداشته باشد، اما متاسفانه در جنگ رمضان علیرغم اینکه این نشان روی تعدادی از اماکن تاریخی ما نصب شده بود، اما بازهم از حمله مصون نماندند. وی همچنین از تشکیل ستاد واکنش سریع برای رسیدگی سریع به آثار و اماکن تاریخی آسیب دیده در مواقع بحران یاد کرد و گفت: این ستاد زمانی که یک اثر یا بنای تاریخی مورد حمله دشمن قرار گیرد، به سرعت در محل حادثه حاضر شده و اقدامات لازم را برای برآورد خسارت و پیشگیری از آسیب‌های بیشتر به آن مجموعه انجام می‌دهد.

رئیس گروه موزه‌ها و اموال منقول میراث فرهنگی استان در خصوص بناهایی که در حملات دشمن به صورت کامل تخریب می‌شوند نیز عنوان کرد: از آنجایی که معمولا نقشه کامل بناهای تاریخی، خصوصا بناهای ثبت ملی شده وجود دارد، پس از اینکه اعتبار مورد نیاز برای بازسازی این بناها اختصاص پیدا کرد، باید دوباره عین به عین ساخته شوند. البته گاها پیش می‌آید که یک بنا را به همان حالت باقی می‌گذارند تا به عنوان یادمان جنگ به یادگار بماند، همانند بیمارستان قصرشیرین که از زمان جنگ تحمیلی هشت ساله به یک یادمان تبدیل شده است، اما در مورد بناهای تاریخی معمولا به ندرت چنین اتفاقی می‌افتد و بعد از تخریب تلاش می‌شود تا دوباره همانند گذشته آنها را بازسازی کنند.(خبرگزاری ایسنا)

صحبت های سید مصطفی فاطمی فیروزآبادی؛ مدیر کل توسعه گردشگری داخلی وزارت میراث فرهنگی

سید مصطفی فاطمی فیروزآبادی در گفت‌وگو با ایسنا، با واکاوی روند سفرهای داخلی در سال‌های اخیر اظهار کرد: وضعیت گردشگری داخلی از زمان جنگ که شروع شد، یک تغییر کامل داشت. در واقع سفرها در زمان جنگ با هدف انتقال به جای امن‌تر صورت پذیرفت و همین مسئله باعث شد بسیاری از روستاهای ما به مقاصد سفر تبدیل شوند. وی افزود: همچنین استان‌هایی که کمتر مورد تجاوز قرار گرفته بودند، قاعدتاً مورد توجه قرار گرفتند و به همین نسبت، استان‌هایی که بیشتر به آن‌ها حمله می‌شد و مراکز شهرهای بزرگ و جمعیتی، کمتر مورد توجه قرار گرفت و حتی در مقاطعی خالی از سکنه و خالی از مسافر شد.

بحران گردشگری در جنوب و مرکز و تغییر سبک اقامت

فاطمی فیروزآبادی در ادامه به تفکیک جغرافیایی این بحران پرداخت و افزود: مشخصاً استان‌های جنوبی کشور و استان‌های مرکزی کشور با وضعیت بحرانی در حوزه گردشگری مواجه شدند و برعکس آن، مناطق شمالی کشور و برخی از روستاها مورد توجه بیشتری قرار گرفتند. به همین دلیل بود که سبک سفر از اقامت در هتل‌های درون‌شهری به سمت اقامتگاه‌های بوم‌گردی و مقاصد ویلایی خارج از شهر انتقال پیدا کرد.

وی ادامه داد: این روند بعد از جنگ هم ادامه داشت و هنوز هم ما در شهرهای جنوبی کشور به شرایط عادی برنگشته‌ایم و حتی شهرهای مرکزی هم با همین وضعیت مواجه هستند.

رونق مجدد سفر در غرب کشور و وضعیت استان کردستان

مدیرکل دفتر توسعه گردشگری داخلی وزارت میراث فرهنگی با اشاره به مقاصد جدیدی که در حال بازیابی توان خود هستند، گفت: تقریباً می‌توان گفت که علاوه بر استان‌های شمالی کشور، در حال حاضر روند سفر به بخشی از غرب کشور برگشته است. ما در تعطیلات گذشته برای استان کردستان دو اطلاعیه سفر را مبنی بر پر شدن اماکن اقامتی صادر کردیم و در آنجا با وضعیت بهتری مواجه شدیم.

پیشتازی استان فارس در افزایش ضریب اشغال اقامتگاه‌ها

فاطمی فیروزآبادی درباره وضعیت سایر استان‌های مرکزی نیز توضیح داد: در مرکز کشور، استان‌های کرمان، یزد، اصفهان و فارس هم همین وضعیت را داشتند، اما فارس جلوتر از استان‌های دیگر دارد به شرایط قبل برمی‌گردد. استان فارس مجدداً به عنوان مقصد سفر دارد مطرح می‌شود و ضریب اشغال در این استان در حال افزایش است. مدیرکل دفتر توسعه گردشگری داخلی وزارت میراث فرهنگی در ادامه افزود: به نسبت، وضعیت استان فارس از بقیه استان‌های مرکزی کشور بهتر شده که آن هم به

خاطر پتانسیل‌ها و سابقه دیرینه‌ای است که فارس در حوزه گردشگری دارد؛ فعلاً وضعیت به این شکل است.

محاسبه آمار سفر بر اساس فضای ابری موبایل و رد کاهش ۹۷ درصدی

وی در پاسخ به سؤالی درباره آمار کاهش شمار گردشگران فارس تصریح کرد: درباره اینکه اعلام کردند آمار سفرها در فارس در سال جاری ۹۷ درصد کاهش یافته است، خیر، من چنین چیزی را تایید نمی‌کنم. ما روند سفرها را بر اساس فضای ابری موبایل داریم محاسبه می‌کنیم و از این طریق کاملاً مشخص است که چند نفر از کدام استان به کدام استان رفته‌اند.

بیشترین میزان «عدم نفع» برای هتل‌های درون‌شهری

فاطمی فیروزآبادی با تأکید بر تغییر مدل سفرهای داخلی بیان کرد: مدل سفر تغییر پیدا کرده است؛ کاهش سفر در هتل‌ها به‌شدت بالا بود، به‌ویژه در هتل‌های درون‌شهری، و هتل‌ها در این ایام بیشترین عدم نفع را داشتند. این آماری که اعلام شده (۹۷ درصد) ممکن است از طرف جامعه مطرح شده باشد یا مربوط به برخی از هتل‌های خاص باشد، ولی در کل، مسافر و وضعیت درخواست‌ها به این شکلی که می‌گویید نبود. الان وضعیت دارد به شرایط قبل از جنگ برمی‌گردد و در استان فارس و شهر شیراز وضعیت کمی بهتر شده و ضریب اشغال در حال افزایش است، ولی هنوز به حالت عادی برنگشته‌ایم.(ایسنا)

زهرا نجفی
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

روایتی از صندلی‌های خالی؛
وقتی جنگ، آینده مدیریت و روان جامعه را نشانه می‌رود

مقدمه تحلیلی: امنیت، زیرساخت گردشگری و خسران سرمایه‌های انسانی

در ادبیات توسعه و برنامه‌ریزی، «صنعت گردشگری» را دماسنج امنیت یک جغرافیا می‌دانند. گردشگری، فرآیند کشف، تعامل و روایت صلح است؛ جریانی که تنها در اتمسفر آرامش و ثبات نفس می‌کشد. اما زمانی که سایه شوم جنگ و بحران بر منطقه‌ای سایه می‌اندازد، نخستین ترک‌ها بر پیکر این صنعتِ شکننده اصابت می‌کند. آسیب‌های جنگ بر گردشگری ایران در این روزهای پرالتهاب، تنها در نمودارهای سقوط آمار مسافران، هتل‌های خالی یا موزه‌های بی‌بازدید خلاصه نمی‌شود؛ عمق فاجعه را باید در جای دیگری جستجو کرد: در از دست رفتن «سرمایه‌های انسانی».

توسعه پایدار پایه‌های خود را بر دوش نخبگانی بنا می‌کند که قرار است ساختارهای اقتصادی، مدیریتی و روانی جامعه را بازسازی کنند. جنگ با ویران کردن این پتانسیل‌ها، آینده یک ملت را به یغما می‌برد. در این میان، سهم دانشگاه تبریز از دیوارهای بلند پایداری، دو صندلی خالی در دانشکده‌های علوم تربیتی و اقتصاد و مدیریت است.

دو ستاره از آسمان علم که در هیاهوی نبردهای اخیر، نامشان در دفتر جاویدان شهادت ثبت شد. ما، هم‌دانشگاهی‌های آنها در انجمن علمی و صحن دانشگاه، روایتگر نیمه‌تمام ماندن مسیر پرامیدشان هستیم؛ دانشگاهی که به عنوان «مشهدالشهدای دانشگاه‌های کشور»، بار دیگر در صف نخست ایثار و مقاومت ایستاد.

دکتری که رساله‌اش با خون امضا شد؛ شهیده مهسا احمری

راوی: گام‌های خسته در راهروهای دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

در راهروهای دانشکده، هنوز هم می‌توان رد نگاه دقیق و سرشار از آرامش او را جستجو کرد؛ فرزندی مقتدر از خاک مقدس مشهد که در ۳ فروردین ۱۳۶۹ چشم به جهان گشود تا سال‌ها بعد، ورودی سال ۱۳۹۹ مقطع دکتری روانشناسی دانشگاه ما باشد. کسی که سال‌ها دوید تا گره‌های کور روان جامعه را بشناسد و مرهمی بر اضطراب‌های انسان امروز باشد. هم‌کلاسی‌هایش او را با آن متانت بی‌بدیل و نگاه علمی ژرفش به یاد می‌آورند. او در شرف دفاع از رساله دکتری‌اش بود؛ تمام شب‌بیداری‌ها، پروژه‌ها و تحلیل‌های آماری‌اش به نقطه‌ای رسیده بود که باید ثمر می‌داد. اما دست صهیونیسم، این سناریوی علمی را به تاریک‌ترین شکل ممکن تغییر داد.

او در تاریخ ۳ تیر ۱۴۰۴ در حمله وحشیانه و ددمنشانه رژیم صهیونیستی به شهرستان آستانه اشرفیه، آماج آتش بی‌رحم جنگ قرار گرفت. این فاجعه تلخ زمانی سنگین‌تر شد که قاب مظلومانه شهادتشان با تیتر «حتی شهادت هم خانوادگی زیباتر است» پیش چشمانمان نقش بست. در این حمله، همسر همراهش «شهید حامد صابر»، فرزند خردسال و معصومش «شهید سامیان صابر» و برادر همسرش (که از دانشمندان هسته‌ای برجسته کشور بود) نیز در کنار او پرکشیدند تا یک خانواده نخبه و علمی، این‌گونه تصویرگر بی‌رحمی مطلق جنگ شود.

پیکر پاک مهسا پس از طواف و وداعی جانسوز در حرم مطهر رضوی، به آرامش ابدی رسید، اما یاد او در دانشکده زنده ماند. برای ما، بچه‌های دانشگاه تبریز، او نماد مظلومیت علم و صلح است. رساله دکتری او شاید در سالن دفاع دانشگاه قرائت نشد، اما با اعطای مدرک دکتری افتخاری به خانواده معززش و با سرخی خونش بر جریده عالم ثبت گردید تا یاد جاویدانش همیشه گواه این باشد که چطور جنگ، مغزهای متفکر جامعه را در اوج شکوفایی پرپر می‌کند.

گسست در شریان‌های مدیریت و توسعه؛

شهید سید علی مدنی

راوی: نیمکت‌های سرد دانشکده اقتصاد و مدیریت

وقتی از آسیب اقتصادی جنگ به صنعت گردشگری و زیرساخت‌های کشور حرف می‌زنیم، دقیقاً از چه چیزی سخن می‌گوییم؟ از فقدان نگاه‌های نو و دست‌های توانمندی که باید این چرخ دنده را بچرخانند. در دانشکده اقتصاد و مدیریت ما، جای خالی دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته مدیریت، «شهید سید علی مدنی»، بزرگ‌ترین گواه این ادعاست.

سید علی متولد ۲۲ دی ۱۳۷۵ و فرزندی از دیار بااصالت هشترود (محله گنجینه کتاب) بود؛ جوانی از جنس همان مردم ولایی و شریف که غیرت آذربایجان را در رگ‌هایش داشت. او مدیریت را نه تئوری محض، که ابزاری برای گره‌گشایی، مدیریت بحران و توسعه می‌دید و هوش مدیریتی خود را با تعهد به وطن گره زده بود. بچه‌های دانشکده اقتصاد و مدیریت او را با پشتکار مثال‌زدنی‌اش در تحلیل چالش‌های ساختاری کشور می‌شناختند؛ کسی که دغدغه‌اش ساماندهی به آشفتگی‌ها و ساختن فردایی بهتر برای اقتصاد این مرز و بوم بود.

پایان زندگی زمینی این مدیر جوان و آینده‌ساز، در تاریخ ۱۰ اسفند ۱۴۰۳ و در جریان حملات و تجاوزات بی‌رحمانه جنگ تحمیلی اخیر در شهر مراغه رقم خورد؛ شهادتی مظلومانه که پیکر پاکش را دوباره به آغوش خاک پاک زادگاهش هشترود بازگرداند. شهادت او ضربه‌ای سخت بر پیکر امیدی بود که به نسل جدید مدیران بسته بودیم.

او رفت تا ثابت کند مدیریت واقعی، مدیریت بحران در خط مقدم دفاع از شرف یک ملت است. حالا هر بار که از پایداری و توسعه درون‌زا در کلاس‌ها صحبت می‌شود، نگاه بچه‌های انجمن به صندلی خالی او جلب می‌شود؛ جوانی که پایان‌نامه‌اش را در میدان سرخ پایداری به عالی‌ترین نمره رساند.

در تصاویر زیر گوشه هایی از ادای احترام خانواده بزرگ دانشگاه تبریز به دو شهید گرانقدر **شهیده مهسا احمری و شهید سیدعلی مدنی** مشاهده می گردد:

برکار خانم دکتر مهسا احمد

ISNA PHOTO
Sadegh Hatami

یادداشت سرخ پایانی:

هم‌زمان با روز مقاومت و پایداری، صحن دانشگاه تبریز گواه یک عهد دوباره بود. در جوار ساختمان امور دانشجویان شاهد و ایثارگر، با حضور دانشگاهیان و خانواده‌های معظم این شهدا، دو اصله نهال به یاد شهیده مهسا احمری و شهید سید علی مدنی در دل خاک غرس شد. این نهال‌ها که افتخارشان امروز بر تن رنجور اما ایستاده درختان خودنمایی می‌کند، در خاک مشهدالشهدا سبز خواهند شد و رشد خواهند کرد، درست مثل آرمان‌های ناتمام این دو سرو فروافتاده؛ چرا که گرچه گاهی تندبادی شاخه‌ای را شکست، اما سرو می‌ماند و این توفان است که به پایان می‌رسد.

که دغدغه‌اش ساماندهی به آشفتگی‌ها و ساختن فردایی بهتر برای اقتصاد این مرز و بوم بود.

پایان زندگی زمینی این مدیر جوان و آینده‌ساز، در تاریخ ۱۰ اسفند ۱۴۰۳ و در جریان حملات و تجاوزات بی‌رحمانه جنگ تحمیلی اخیر در شهر مراغه رقم خورد؛ شهادتی مظلومانه که پیکر پاکش را دوباره به آغوش خاک پاک زادگاهش هشترود بازگرداند. شهادت او ضربه‌ای سخت بر پیکر امیدی بود که به نسل جدید مدیران بسته بودیم.

او رفت تا ثابت کند مدیریت واقعی، مدیریت بحران در خط مقدم دفاع از شرف یک ملت است. حالا هر بار که از پایداری و توسعه درون‌زا در کلاس‌ها صحبت می‌شود، نگاه بچه‌های انجمن به صندلی خالی او جلب می‌شود؛ جوانی که پایان‌نامه‌اش را در میدان سرخ پایداری به عالی‌ترین نمره رساند.

مبینا ناطق اینانلو
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

بررسی تاثیرات جنگ تحمیلی رمضان بر زیرساخت ها و جاذبه های گردشگری

در پی درگیری‌های نظامی اخیر و پیامدهای گسترده آن بر زیرساخت‌های کشور، میراث فرهنگی ایران نیز با موجی از آسیب‌ها مواجه شده است؛ آسیبی که صرفاً به تخریب فیزیکی محدود نمی‌شود و بخشی از هویت تاریخی و فرهنگی کشور را نشانه گرفته است. در شرایطی که حفاظت از آثار تاریخی در زمان جنگ، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های نهادهای فرهنگی در جهان به شمار می‌رود، حالا ابعاد خسارت‌های واردشده و چگونگی جبران آن‌ها به موضوعی جدی در فضای داخلی و حتی بین‌المللی تبدیل شده است. آسیب به ۱۴۹ اثر تاریخی در جنگ اخیر؛ دو کلانشهر در صدر صدمات/ ۷.۵ همت خسارت؛ برآوردی که هنوز «نهایی» نیست.

طبق گفته مدیر کل دفتر ثبت آثار تاریخی، «در جریان جنگ ۴۰ روزه، در مجموع ۱۴۹ اثر تاریخی، به طور پراکنده در ۱۸ استان کشور، دچار آسیب‌های جدی شده‌اند. آماری که طیف متنوعی از دارایی های فرهنگی را در بر می گیرد که شامل بافت های تاریخی، خانه های ارزشمند، بناهای شاخص، موزه هاو محوطه های فرهنگی است. براساس ارزیابی‌های اولیه، میزان خسارت‌های وارد شده حدود 5/7 همت برآورد شده که این رقم قطعی نیست و احتمال افزایش آن وجود دارد.

در میان این مجموعه، بیش از ۵۰ موزه نیز قرار دارند که به درجات مختلف دچار آسیب شده‌اند: «این گستردگی جغرافیایی نشان می‌دهد که دامنه خسارت‌ها محدود به یک منطقه خاص نبوده و بخش قابل توجهی از میراث فرهنگی کشور را درگیر کرده است. در برخی موارد، حتی آسیب به یک بنای منفرد، کل بافت تاریخی اطراف را تحت تأثیر قرار داده دامنه تخریب را فراتر از یک نقطه گسترش داده است.(خبر آنلاین)

بررسی آسیب های مستقیم جنگ

تنوع خسارت ها؛ از شکستگی های سطحی تا آسیب های عمیق سازه ای

ماهیت آسیب‌ها بسیار متنوع است؛ از خسارت‌های جزئی مانند شکستن درها و پنجره‌ها گرفته تا تخریب‌های شدید و حتی از بین رفتن کامل برخی سازه‌ها.

مدیرکل دفتر ثبت آثار تاریخی تأکید می‌کند: «در بناهای شاخص، آسیب‌ها تنها به ساختار فیزیکی محدود نبوده و آرایه‌های معماری ارزشمند نظیر گچ‌بری‌ها، آیینه‌کاری‌ها و تزئینات سنتی نیز دچار صدمه شده‌اند؛ عناصری که بخشی از هویت هنری معماری ایرانی محسوب می‌شوند. آسیب به این آثار، صرفاً یک خسارت ملی نیست، بلکه به‌نوعی لطمه به میراث مشترک بشری محسوب می‌شود و از همین رو، حساسیت‌های بین‌المللی ویژه‌ای را نیز به همراه دارد. در شب پایانی درگیری‌ها، راه‌آهن سراسری ایران نیز که در فهرست میراث جهانی ثبت شده، در پنج ایستگاه دچار آسیب شده است. (ایسنا)

گفته شده است که مکان‌هایی که ثبت ملی دفاع مقدس هستند مورد حمله قرار گرفته است و به دلیل نظامی بودن سایت‌ها و بناها امکان بازدید و ارزیابی خسارت وجود ندارد.

در ادامه آسیب ها مراکز میراث فرهنگی و گردشگری به تفکیک استان های کشور ارائه شده است:

استان آذربایجان شرقی

براساس ارزیابی‌های رسمی و گزارش‌های وزارت میراث فرهنگی و دیگر نهادها، هر دو جنگ ۱۲ روزه و ۴۰ روزه خسارات قابل توجهی به زیرساخت‌های تاریخی، گردشگری و حمل‌ونقل استان آذربایجان شرقی وارد کرده‌اند. بیشترین آسیب‌ها به ترتیب در اماکن تاریخی، فرودگاه‌ها و اماکن ورزشی متمرکز بوده است.

اماکن تاریخی و مذهبی (آثار شاخص ثبت ملی و جهانی):

– موزه سنجش (خانه سلماسی)، تبریز: در روزهای ابتدایی جنگ (۱۹ اسفند ۱۴۰۴) بر اثر موج انفجار، به بخش‌های مختلف این خانه قاجاری و «ارسی» ارزشمند آن آسیب وارد شد. خسارت اولیه این بنا و گنبد کبود مراغه حدود سه میلیارد تومان برآورد شده است.

– گنبد کبود، مراغه: این گنبد ۸۵۰ ساله نیز در همان حملات دچار آسیب شد؛ به طوری که بخشی از تزئینات آن از بدنه جدا شده و به زمین ریخته است (خبر آنلاین).

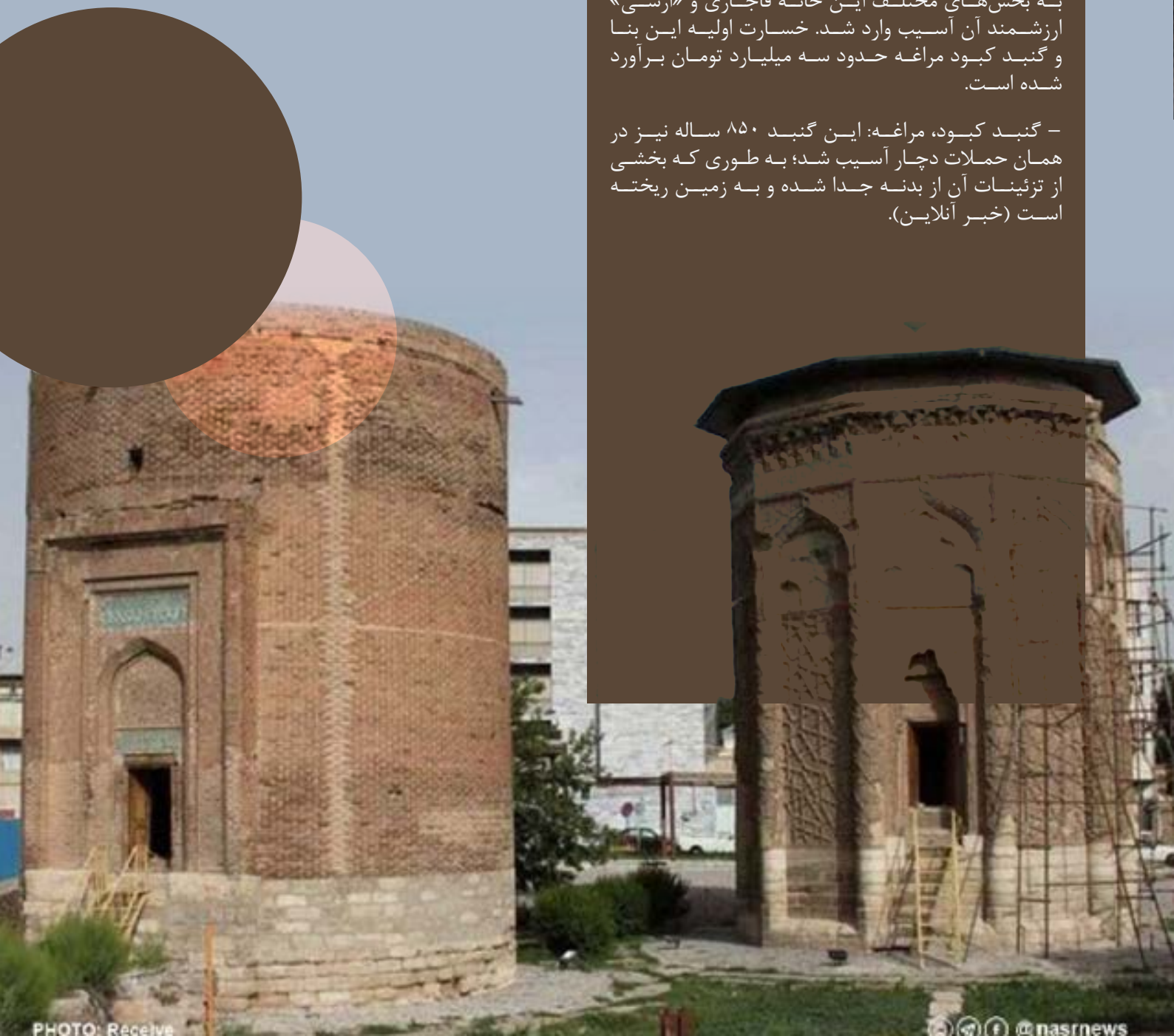
استان آذربایجان غربی

براساسبراساس گزارش‌های رسمی منتشر شده، بیشترین خسارت‌های وارده به آذربایجان غربی در جریان جنگ‌های اخیر، به بخش‌های مسکونی و تجاری وارد شده، هرچند فرودگاه‌ها و تأسیسات گردشگری استان نیز آسیب دیده است.

اماکن تاریخی و فرهنگی

– موزه مردم شناسی مهاباد و تأسیسات موزه ارومیه

– اداره کل میراث فرهنگی استان در ارومیه (شکسته شدن شیشه‌ها و سکوریت)

استان تهران

اماکن تاریخی و فرهنگی ثبت شده ملی و جهانی

- کاخ گلستان (ثبت جهانی یونسکو): این کاخ تاریخی خسارت قابل توجهی دیده است. بیش از ۵۰ تا ۶۰ درصد درها و پنجره‌ها شکسته شده‌اند. تالار آینه‌ها و تخت مرمر که از نمادهای اصلی بنا هستند، به طور جدی آسیب دیده‌اند و آینه‌کاری‌ها از سقف جدا شده‌اند.

- کاخ موزه های سعدآباد (ساختمان‌ها و ۱۴ موزه مجموعه): این مجموعه عظیم بر اثر انفجارهای نزدیک در دو مرحله آسیب دیده است. براساس گزارش‌ها، نزدیک به ۱۷,۰۰۰مترمربع شیشه شکسته و ۹۰ درصد بام‌های شیب‌دار مجموعه آسیب دیده‌اند. کاخ سبز، عمارت ولی و موزه برادران امیدوار بیشترین آسیب را متحمل شده‌اند.

- موزه ها: موزه هنرهای ملی، موزه آبگینه، موزه تاریخ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در میدان شهدا، فرهنگسرای نگارستان (موزه سابق قرآن) در خیابان امام خمینی

- کاخ ها و عمارت ها: مجموعه سلطنت‌آباد در پاسداران، عمارت کلاه فرنگی عشرت آباد در میدان سپاه، عمارت کلاه فرنگی زندان قصر در خیابان دکتر شریعتی، عمارت قصر یاقوت، عمارت منظریه در اردوگاه شهید باهنر، عمارت ارباب هرمز در خیابان تهرانپارس، عمارت کلاه پهلوی (بی‌سیم)، عمارت باغ وثوق‌الدوله، کاخ مرمر در خیابان امام خمینی، کاخ فرح‌آباد (دوشان‌تپه) در بزرگراه شهید یاسینی

- کاروانسرای گمرک در میدان شوش، عمارت مسعودیه در محدوده حریم میدان بهارستان، برج آزادی

- خانه های تاریخی: خانه تیمورتاش در شمال غرب پادگان باغشاه سابق، خانه بینا در خیابان کارگر جنوبی، خانه پروفسور عدل (پژوهشکده فرهنگ و هنر) روبروی کاخ مرمر، خانه مستوفی‌الممالک در محدوده حریم سنگلج تهران

- بناهای مذهبی: مسجد سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری)، کلیسای نیکلای مقدس، مسجد ارگ تهران، بقعه سرقبر آقا در میدان شوش

استان اصفهان

اماکن تاریخی و فرهنگی ثبت شده ملی و جهانی:

- میدان نقش جهان (میدان امام): کاشیکاریهای مسجد امام (شاه) آسیب دیده و بخشهایی از آن فرو ریخته است.
- کاخ چهلستون: (یکی از ۹ باغ ایرانی در فهرست جهانی) آینهکاریهای نفیس و گچبریهای آن دچار ریزش شد، و پنجرهها و درهای چوبی، نقاشیهای دیواری و سقف اصلی نیز آسیب دیدند.
- مسجد جامع اصفهان (مسجد جامع عباسی/ عتیق): کاشیهای این مسجد تاریخی دچار آسیب و ریزش شدهاند. همچنین ناپایداری گنبد و انحراف ستونها نیز از نگرانیهای اصلی بوده است.

آثار ثبت ملی شاخص

- کاخ ها وعمارتهای تاریخی: کاخ عالی قاپو،مجموعه تاریخی دولتخانه صفوی و تالارهای آن: تالار اشرف، تالار تیموری و عمارت رکیب خانه (موزه هنرهای معاصر)
- عمارت جبه خانه (توحیدخانه) و بنای سردار اعظم (با ترکهای شدید و ریزش بخشی از سازه) و مجموعه تاریخی تخت فولاد (ورستان تاریخی)،چندین تکیه از جمله تکیهٔ کازرونی (مرمت آن به تازگی به پایان رسیده بود) و تکیهٔ میرزایی آسیب دیدهاند.
- بافت تاریخی دولتخانه صفوی و خانه تاریخی ابهری
- بازار تاریخی اصفهان
- بناهای مذهبی: مسجد امام و مسجد شیخ لطف الله و مسجد تاریخی رئیسان خوانسار (فارس نیوز)

استان کردستان

در این حملات، ۱۳ بنای شاخص تاریخی مربوط به دوره‌های صفویه تا قاجار آسیب دیده‌اند:

آسیب به عمارت‌های اصلی (سه گانه تاریخی سنندج): این سه بنا که هویت تاریخی سنندج را شکل می‌دهند، هر کدام حدود ۴۵ درصد تخریب شده‌اند.

- عمارت آصف (موزه مردم‌شناسی خانه کُرد): یک کاخ قاجاری در محله قطارچیان که به عنوان نماد فرهنگی کردها شناخته می‌شد.

- عمارت سالار سعید (موزه باستان‌شناسی): واقع در خیابان امام خمینی سنندج

- عمارت خسروآباد: مجموعه‌ای تاریخی که یکی از جاذبه‌های اصلی شهر بود.

بناهای مذهبی و خانه های تاریخی

- مقبره و مسجد پیرعمر (یکی از قدیمی‌ترین مساجد سنندج متعلق به دوره صفوی) با ۸۵ درصد تخریب، بیشترین آسیب را دیده است.

- خانه آیت‌الله مجتهدی نیز ۴۵ درصد تخریب شده است. منزل حبیبی (۳۵ درصد آسیب)،عمارت ملک‌التجار و منزل گله‌داری (هر کدام ۳۰ درصد آسیب)

- مسجد جامع و منزل صحرایی (هر کدام ۲۵ درصد آسیب)، منازل امین‌الاسلامی، نصرت‌نوری و متوسل (حدود ۰۲ درصد آسیب)

این خسارات تنها به سازه‌ها محدود نشده و تزئینات نفیسی مانند آینه‌کاری‌ها، گچبری‌ها، ارسی‌ها (پنجره‌های چوبی مشبک) و درهای تاریخی را نیز در برگرفته است. بازرس کل استان کردستان بر ضرورت مرمت اصولی و رعایت ضوابط تخصصی برای بازسازی این آثار تاریخی تأکید کرده است.

استان کرمانشاه

استان کرمانشاه در جریان دو جنگ اخیر (۱۲ روزه و ۴۰ روزه) خسارت قابل توجهی به اماکن تاریخی، فرهنگی و گردشگری خود متحمل شد. بر اساس گزارش‌های رسمی، حملات هوایی در دو جنگ اخیر به شش اثر تاریخی ارزشمند در استان کرمانشاه آسیب وارد کرده است برآوردهای مالی اولیه، خسارتی بین ۱۸ تا ۳۰ میلیارد تومان را نشان می‌دهد. خوشبختانه، آثار ثبت‌شده در فهرست میراث جهانی یونسکو در این استان از گزند این حملات در امان مانده‌اند.

آثار آسیب‌دیده ثبت ملی در کرمانشاه

- تکیه بیگلربیگی (ثبت ملی) : از شاخص‌ترین بناهای قاجاری که موزه‌های مهمی را در خود جای داده است. بیشترین آسیب به در و پنجره‌ها و سقف شیروانی آن وارد شده است. مرمت اضطراری آن به دلیل بازدید گردشگران در اولویت قرار گرفته است.

- خانه تاریخی سوری (ثبت ملی): جدا از اعلام خبر آسیب، جزئیات بیشتری از نوع خسارت وارده در منابع موجود ذکر نشده است.

- مسجد ابوتراب آل‌آقا (مسجد شازده) (ثبت ملی): قسمتی از دیوار الحاقی بنا آسیب دیده، اما اصل مسجد سالم مانده است. به دلیل برگزاری مراسم مذهبی و نماز جماعت، مرمت آن در اولویت است.

- دبیرستان تاریخی کزازی(یکی از نمادهای آموزشی و تاریخی) (ثبت ملی): این بنای ارزشمند به ویژه در بخش سقف خود دچار آسیب جدی شده است. آسیب به سقف شیروانی و شکستگی در و پنجره‌ها از جمله خسارات گزارش‌شده است.

- خانه شهید آیت‌الله اشرفی اصفهانی (ثبت ملی): متأسفانه این بنا که به عنوان چهارمین شهید محراب شناخته می‌شود، در اثر اصابت مستقیم پرتابه به طور کامل تخریب شده است.

استان همدان

در استان همدان تاکنون آسیب به یک اثر تاریخی ثبت ملی گزارش شده که آن هم آرامگاه باباطاهر در شهر همدان است. مدیرکل میراث‌فرهنگی استان همدان اعلام کرد که این آسیب‌ها ناشی از موج انفجار بوده و به تخریب تعدادی از سنگ‌ها و تزئینات بنا منجر شده است. همچنین، هیچ گزارش رسمی و موثقی مبنی بر آسیب‌دیدن آثار ثبت جهانی استان همدان، مانند تپه هگمتانه (که در فهرست موقت یونسکو قرار دارد) منتشر نشده است.

استان گیلان

طبق اعلام مدیرکل میراث‌فرهنگی استان گیلان، هیچ‌کدام از بناهای تاریخی و گردشگری استان در "جنگ ۱۲ روزه" آسیب فیزیکی ندیده‌اند. همچنین براساس آخرین آمار وزارت میراث‌فرهنگی که تا ۱۲ فروردین ۱۴۰۴ منتشر شده، نامی از گیلان در میان ۲۰ استان دارای آثار تاریخی آسیب‌دیده به چشم نمی‌خورد. تنها گزارش معتبر از خسارت به یک اثر تاریخی ثبت ملی در گیلان حکایت دارد. خوشبختانه، تا کنون گزارشی مبنی بر خسارت به آثار ثبت جهانی یونسکو در این استان منتشر نشده است.

- کاخ میان پشته بندر انزلی (موزه نیروی دریایی)(ثبت ملی): این بنا، یادگاری از دوره قاجار، یکی از آثار ارزشمند استان است که با شماره ۱۵۱۱ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. بر اساس اعلام مدیرکل میراث‌فرهنگی گیلان، حدود ۴۵ درصد از این کاخ موزه تخریب شده است. آسیب‌های وارده شامل ایجاد ترک‌های عمیق در سازه، صدمه به سقف شیروانی، تخریب تزئینات داخلی و آرایه‌های نما، و شکستگی اشیای داخل ویترین‌ها بوده است.

استان بوشهر

براساس اعلام مدیرکل میراث فرهنگی استان بوشهر، دست‌کم چهار اثر تاریخی در جریان جنگ‌ها آسیب دیده‌اند.

- موزه منطقه‌ای خلیج فارس (بوشهر): آسیب‌های وارده عمدتاً به بخش در و پنجره بوده است.

- پایگاه میراث فرهنگی سیراف: با وجود اهمیت تاریخی و آماده‌سازی پرونده برای ثبت جهانی، دچار خسارت جزئی شده است.

- عمارت کلاه‌فرنگی: یکی از بناهای تاریخی شاخص بوشهر است که آسیب جزئی دیده است.

- زائر خضرخان (خانه وایتهوس): به عنوان یک بنای تاریخی دیگر دچار آسیب جزئی شده است.

تأکید می‌شود که خسارت‌های وارد شده به این بناها جزئی بوده است و آسیبی به سازه اصلی آن‌ها وارد نشده و وضعیت آن‌ها پایدار گزارش شده است. تا کنون هیچ گزارش موثقی مبنی بر آسیب به بافت تاریخی بوشهر یا پل مشیر دالکی در این حملات منتشر نشده است.

استان البرز

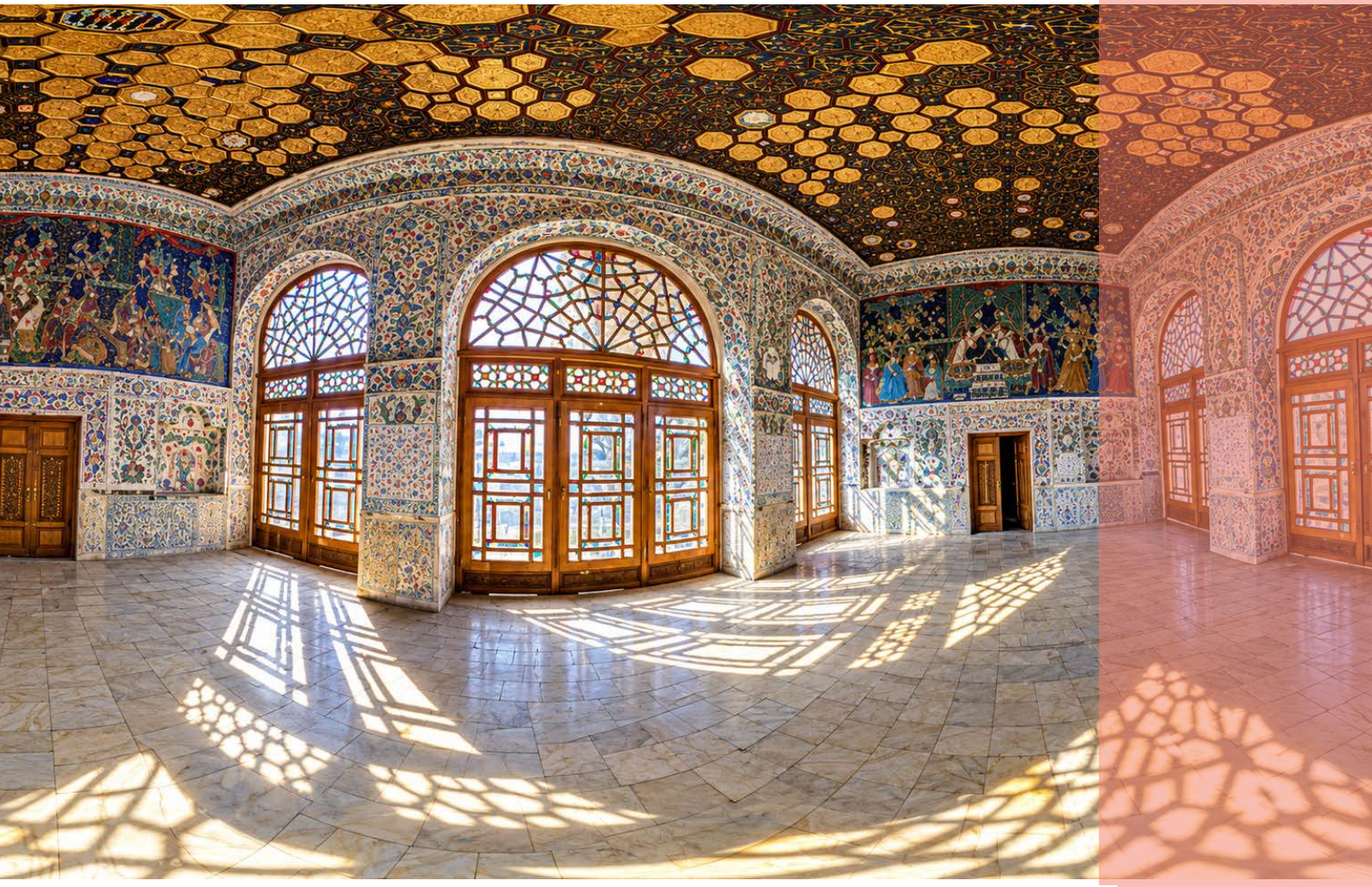
براساس اعلام مدیرکل میراث‌فرهنگی استان البرز، مهم‌ترین آثار تاریخی آسیب‌دیده در البرز شامل موارد زیر هستند که به‌طور عمده بر اثر امواج ناشی از انفجار در حملات هوایی آسیب دیده‌اند.

- کاخ‌موزه سلیمانیه (واقع در پارک شهید چمران کرج): این بنای تاریخی شاخص با ایجاد ترک در دیوارها و آسیب به شیشه‌های رنگی خود مواجه شده است.

- پل دختر کرج و قلعه صمصام: این دو اثر مهم نیز در معرض امواج انفجار قرار داشته‌اند و نیازمند بررسی‌های تخصصی برای ارزیابی دقیق خسارت هستند.

- ساختمان اداره کل میراث‌فرهنگی استان: این ساختمان اداری که خود یک بنای تاریخی محسوب می‌شود، دچار شکستگی گسترده شیشه‌ها و آسیب به اجزای کالبدی شده است.

استان ایلام

براساس آخرین گزارش‌های وزارت میراث‌فرهنگی، هیچ آسیبی به آثار ثبت‌جهانی استان وارد نشده است. مقامات استانی تأکید کرده‌اند که از دیگر آثار تاریخی استان گزارشی مبنی بر آسیب دریافت نشده است.

اماکن تاریخی ثبت‌ملی (وضعیت پایدار، به‌جز یک مورد)

- موزه باستان‌شناسی دره‌شهر (تنها موزه باستان‌شناسی استان) در تاریخ ۱۷ اسفند ۱۴۰۴ بر اثر موج انفجار آسیب دید. این آسیب‌ها عمدتاً غیرسازه‌ای و شامل شکسته شدن شیشه‌ها، ویترین‌ها و بخشی از سقف کاذب بود و به شاکله اصلی موزه آسیبی نرسید. همچنین، ساختمان اداره میراث فرهنگی شهرستان چرداول دچار ترک‌خوردگی دیوار شد.

استان سیستان و بلوچستان

براساس آخرین آمار وزارت میراث فرهنگی، از مجموع ۱۴۹ اثر تاریخی آسیب‌دیده در ۱۸ استان کشور، هیچ گزارشی مبنی بر آسیب به آثار ثبت ملی و جهانی استان سیستان و بلوچستان منتشر نشده است. در تاریخ ۲۷ فروردین ۱۴۰۵ (۱۶ آوریل ۲۰۲۶)، معاون میراث فرهنگی سیستان و بلوچستان اعلام کرد که «کوه خواجه» به عنوان یکی از شاخص‌ترین آثار ثبت ملی، در جریان جنگ رمضان دچار آسیب شده است.(ایسنا)

استان قم

طبق گزارش وزارت میراث فرهنگی، استان قم یکی از استان‌هایی بوده که آسیب قابل توجهی به آثار تاریخی آن وارد شده است.

- مسجد جامع قم (آسیب‌های جزئی تا متوسط)

- مدرسه جهانگیرخان (آسیب‌های جزئی تا متوسط)

در هیچیک از گزارش‌های منتشر شده، ذکری از آسیب به آثار ثبت جهانی یونسکو در استان قم نشده است.

استان خوزستان

براساس گزارش‌های رسمی، استان خوزستان در جریان جنگ‌های اخیر، شاهد آسیب به ۲۲ اثر تاریخی بوده است. اصلی‌ترین خسارت‌های وارده شامل ۱۲ پایگاه و یادمان دفاع مقدس و همچنین دو موزه مهم است. خوشبختانه، کارشناسان تأکید کرده‌اند که به اماکن تاریخی ثبت‌جهانی استان (مانند زیگورات چغازنبیل) آسیبی وارد نشده است. بیشترین آسیب‌ها متوجه بناها و یادمان‌های مرتبط با دوران دفاع مقدس شده است.

- موزه راه‌آهن اندیمشک: واقع در مسیر اثر ثبت جهانی راه‌آهن سراسری ایران

- موزه مردم شناسی دزفول (حمام تاریخی کرناسیون): (یک بنای قاجاری ثبت‌شده در فهرست آثار ملی.) آسیب اصلی به این موزه شامل ایجاد تَرک در ستون‌ها، طاق‌ها و تزئینات گچی بوده است.(خبرگزاری ایلنا)(خبرگزاری ایرنا)

استان مازندران

براساس بررسی‌های موجود، هیچ گزارش رسمی و موثقی مبنی بر خسارت فیزیکی به آثار تاریخی ثبت ملی و جهانی، فرودگاه و زیرساخت‌های گردشگری مازندران در دو جنگ اخیر منتشر نشده است. منابع خبری عمدتاً بر نقش پررنگ و تحسین‌برانگیز این استان در اسکان و پذیرایی از آسیب‌دیدگان جنگ و حفظ آرامش بازار گردشگری متمرکز بوده‌اند. مدیرکل میراث‌فرهنگی مازندران به صراحت اعلام کرده که هیچ‌کدام از اماکن تاریخی و گردشگری این استان در طول دو جنگ اخیر آسیب فیزیکی ندیده‌اند.(ایلنا)

استان فارس

براساس اطلاعات موجود از منابع رسمی، خوشبختانه هیچ‌کدام از آثار ثبت‌شده در فهرست میراث جهانی یونسکو در استان فارس در دو جنگ اخیر آسیب فیزیکی ندیده‌اند. با این حال، خسارت‌های وارده به برخی اماکن ثبت‌ملی و زیرساخت‌های گردشگری استان قابل توجه بوده است.

- موزه تاریخ آموزش و پرورش فارس: این بنا، که به عنوان تنها مکان تاریخی استان فارس که مورد تهاجم مستقیم قرار گرفته توصیف شده، در اثر اصابت پرتابه دشمن دچار آسیب جدی شده و خسارت وارده به آن «جبران‌ناپذیر» عنوان شده است. خسارت شامل تخریب ویترین موزه و خدشه‌دار شدن نمای بصری بنا بوده است.

- چندین خانه قدیمی در بافت تاریخی شیراز: برخی از این خانه‌های قدیمی ثبت ملی، به دلیل موج انفجار ناشی از حملات هوایی، دچار آسیب شده‌اند. از جمله آن‌ها می‌توان به خانه منطقی‌نژاد اشاره کرد که سقف و تزئینات نفیس آن آسیب دیده است.(ایرنا)

استان لرستان

براساس آمار رسمی وزارت میراث فرهنگی، دست کم ۱۲ بنای تاریخی در لرستان آسیب دیده و این استان چهارمین استان از نظر تعداد آثار تاریخی خسارت دیده در کشور است.

- قلعه فلک الافلاک:مجموعه تاریخی قلعه فلک‌الافلاک بیشترین خسارت را متحمل شد. این مجموعه تاریخی در آستانه ثبت جهانی بود و در تاریخ ۱۷ اسفند ۱۴۰۴ (۸ مارس ۲۰۲۶) هدف اصابت مستقیم حدود ۱۵ فروند موشک سنگین قرار گرفت. با وجود این خسارات گسترده، سازه اصلی و تاریخی قلعه فلک‌الافلاک همچنان سالم و پابرجاست و اشیاء موزه‌ها نیز در مخازن امن نگهداری می‌شوند.

- آسیب جدی به موزه باستان‌شناسی و موزه مردم‌شناسی

- تخریب «بازارچه‌های شماره یک و دو صنایع‌دستی»و ایجاد ترک‌های جدی در دیوارها، سقف موزه‌ها و شکسته شدن در و پنجره‌ها.

- خانه تاریخی مظفری (واقع در شهرستان الشتر)/ خانه تاریخی قاضی (ابوطالب) (واقع در شهر خرم‌آباد)/ باغ تاریخی گلستان (واقع در خرم‌آباد)

استان کرمان

گزارش مستقلی از آسیب دیدن آثار تاریخی ثبت‌شده ملی و جهانی در استان کرمان منتشر نشده است. تمرکز اصلی حملات، متوجه زیرساخت‌های صنعتی و نظامی بوده و خوشبختانه بناهای تاریخی مانند ارگ بم، باغ شاهزاده ماهان، بافت تاریخی کرمان و ... از گزند حملات در امان مانده‌اند.

استان هرمزگان

براساس بررسی‌های موجود، تا کنون گزارشی مبنی بر آسیب به آثار ثبت جهانی یونسکو در استان هرمزگان منتشر نشده است. همچنین، براساس اعلام مدیرکل میراث فرهنگی هرمزگان، دو اثر تاریخی مهم ثبت ملی استان در جریان حملات دچار آسیب شده‌اند:

- محوطه دستکند بُستانه

- تلگرافخانه تاریخی جاسک

هر دو اثر تاریخی فوق در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده‌اند و تیم‌های کارشناسی در حال ارزیابی میدانی و مستندسازی خسارت‌ها هستند. جزئیات دقیق هنوز در دست ارزیابی است.

استان قزوین

مدیرکل و سرپرست میراث فرهنگی استان قزوین به طور رسمی اعلام کرده‌اند که در هیچ‌یک از بناها و محوطه‌های تاریخی استان خسارتی وارد نشده است.

استان یزد

بافت تاریخی یزد (۱۹۰ هکتار عرصه ثبت جهانی) مستقیماً مورد هدف حملات قرار نگرفت. با این حال امواج ناشی از انفجار در همجواری مناطق نظامی، «پیکره ظریف بناهای تاریخی» را تهدید کرده است و بررسی‌ها در این خصوص ادامه دارد.

استان خراسان رضوی،جنوبی و شمالی و زنجان و اردبیل و مرکزی و کهگیلویه و بویر احمد وسمنان وگلستان

این استان ها در دو جنگ اخیر عمدتاً با چالش‌های اقتصادی و اختلال در خدمات مواجه بودند. خوشبختانه، خسارت فیزیکی گسترده‌ای به اماکن تاریخی و زیرساخت‌های اصلی گردشگری آنها وارد نشده است.

بررسی آسیب های غیر مستقیم جنگ

طبق گزارشی که معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی در نشست خبری خود داشت، از ۹ اسفند پارسال تا ۲۵ فروردین امسال، ۵/۲۸ هزار میلیارد تومان به صنعت گردشگری خسارت وارد شده که این خسارت را باید در رده‌های مختلف کاهش تعداد مسافر، خالی ماندن مراکز اقامتی، تعطیلی دفاتر ارائه دهنده خدمات سفر، بیکاری فعالان صنعت گردشگری و تخریب فیزیکی مراکز اقامتی و گردشگری تفکیک کنیم.

آذربایجان شرقی

زیرساخت‌های حمل و نقل

فرودگاه بین‌المللی شهید مدنی تبریز: از ۱۲ روز جنگ، این فرودگاه در ۵ روز مورد اصابت موشک قرار گرفت و هر دو باند آن آسیب دید و از چرخه عملیات خارج شد. بمباران اولیه منجر به ایجاد چاله‌ای عمیق روی باند و خسارت به بخش‌های دیگر شد. پس از ۲۳ روز وقفه در پروازها، عملیات بازسازی آن به اتمام رسید.

مراکز اقامتی: از ظرفیت هتل‌ها و زیرساخت‌های اقامتی استان برای اسکان اضطراری آسیب‌دیدگان جنگ استفاده شد.

صنعت گردشگری: لغو گسترده تورهای داخلی و خارجی، انصراف از رزرو هتل و توقف دفاتر خدمات مسافرتی خسارات سنگینی به این بخش وارد کرد.

استان آذربایجان غربی

زیرساخت‌های حمل و نقل : براساس اطلاعات موجود، حملات به فرودگاه‌های ارومیه و خوی عمدتاً در ششم آوریل ۲۰۲۶ (مقارن با حملات موسوم به «جنگ ۴۰ روزه» گزارش شده است.

ـ فرودگاه شهید باکری ارومیه

ـ فرودگاه خوی: انبار مهمات و موشکی مستقر در بخش نظامی این فرودگاه هدف حمله هوایی قرار گرفته و شاهد انفجارهای ثانویه بوده است.

مراکز اقامتی: براساس گزارش‌های رسمی، ۷ واحد اقامتی (هتل و مهمانپذیر) در استان دچار آسیب شده‌اند.

آسیب‌ها شامل شکستن شیشه‌ها، فرو ریختن دیوارهای داخلی و آسیب به نمای ساختمان‌ها بوده است.

استاندار آذربایجان غربی از خسارت ۲۰۰ میلیارد تومانی به زیرساخت‌های گردشگری خبر داده است.

استان تهران

زیرساخت‌های حمل و نقل: براساس گزارش‌های موجود، دو فرودگاه اصلی تهران در جریان «جنگ ۴۰ روزه» (رمضان) آسیب‌های متفاوتی دیده‌اند. فرودگاه مهرآباد به عنوان مرکز پروازهای داخلی و نظامی، خسارت فیزیکی مستقیم و سنگینی متحمل شد، در حالی که آسیب اصلی به فرودگاه امام (ره) بیشتر جنبه عملیاتی و اقتصادی داشته است.

ـ فرودگاه بین‌المللی مهرآباد: اوایل اسفند ۱۴۰۴هدف اولین حملات گسترده قرار گرفت (۲۹ فوریه ۲۰۲۶)/ ۱۵ اسفند ۱۴۰۴ (ششم مارس ۲۰۲۶): در موج جدید حملات هوایی اسرائیل، به شدت هدف قرار گرفت.

علاوه بر منهدم شدن ۱۶ فروند از ناوگان هوایی سپاه، به ۲۷ فروند هواپیمای غیرنظامی نیز خسارت وارد شد.

ـ فرودگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) (وقف پرواز های بین المللی): مقامات و منابع خبری داخلی هیچ خسارت فیزیکی مستقیمی به سازه اصلی این فرودگاه گزارش نکرده‌اند. تعطیلی ۲۰ روزه منجر به خسارت روزانه بیش از ۲۰ میلیارد تومانی شد. مجموع خسارت ناشی از لغو پروازها به ۹,۶۰۰ میلیارد تومان برآورد شده است.

مراکز اقامتی: هیچ گزارش تایید شده‌ای مبنی بر خسارت فیزیکی مستقیم به هتل‌ها از حملات هوایی منتشر نشده است. هتل‌های تهران و دیگر استان‌ها به پایگاه اصلی اسکان اضطراری تبدیل شدند.

استان اصفهان

زیرساخت‌های حمل و نقل

ـ فرودگاه بین‌المللی شهید بهشتی اصفهان: این فرودگاه در جنگ ۱۲ روزه (خرداد ۱۴۰۴) آسیب دید. حملات، هر دو باند آن را از کار انداخت و به تعطیلی ۳۴ روزه منجر شد. نخستین پرواز پس از بازگشایی در ۲۶ تیر ۱۴۰۴ (۱۷ ژوئیه ۲۰۲۵) انجام شد.

ـ فرودگاه کاشان: این فرودگاه در جنگ ۴۰ روزه (اسفند ۱۴۰۴ و فروردین ۱۴۰۵) هدف حمله قرار گرفت و دو بار آسیب دید. نخستین حمله،روز چهارشنبه ۱۲ فروردین ۱۴۰۵ (۱ آوریل ۲۰۲۶) رخ داد و حمله دوم،روز بعد، پنج‌شنبه ۱۳ فروردین ۱۴۰۵ (۲ آوریل ۲۰۲۶) به وقوع پیوست.

مراکز اقامتی

تعطیلی هتل‌ها: به طور میانگین، ۰۲ تا ۵۲ درصد از تأسیسات گردشگری استان آسیب دیدند و هنوز ۴۰ درصد از هتل‌های اصفهان تعطیل هستند.

کاهش حضور گردشگران: تعداد گردشگران استان با کاهش ۹۲ درصدی مواجه شد.

استان کردستان

زیرساخت‌های حمل و نقل

ـ فرودگاه سنندج: براساس برخی گزارش‌های بین‌المللی، این فرودگاه نیز در حملات هوایی به پایگاه‌های نظامی آسیب دیده است.

مراکز اقامتی: بر خلاف استان‌های دیگر که هتل‌ها تخریب شدند، خوشبختانه، در کردستان خبری از آسیب فیزیکی مستقیم به هتل‌ها نیست.

اسکان اضطراری: براساس گزارش‌ها، به جای تخریب، از خانه‌های بوم‌گردی استان برای اسکان موقت خانواده‌های آسیب‌دیده از جنگ استفاده شده است.

استان خوزستان

زیرساخت‌های حمل و نقل

فرودگاه بین‌المللی شهید سلیمانی اهواز: دست کم ۵ فروند هواپیمای مسافربری مستقر در این فرودگاه در حملات هوایی منهدم شدند. بخشی از باند پرواز آسیب دید؛ سیستم رادار فرودگاه مورد اصابت قرار گرفت و پارکینگ هواپیماهای مسافربری نیز آسیب دید. این فرودگاه در طول حملات، دست کم چهار بار هدف قرار گرفته است .(باشگاه خبرنگاران جوان)

مراکز اقامتی: هیچ گزارش تأییدشده‌ای از خسارت گسترده و مستقیم به هتل های خوزستان به دلیل حملات هوایی منتشر نشده است. هتل‌ها به پایگاه اصلی اسکان اضطراری تبدیل شدند. ۳۰ درصد از ظرفیت بخش خصوصی (هتل‌ها و مراکز اقامتی) به صورت رایگان در اختیار آسیب‌دیدگان قرار داده شد.

استان کرمانشاه

زیرساخت‌های حمل و نقل

فرودگاه شهید اشرفی اصفهانی کرمانشاه: این فرودگاه نیز درگیر جنگ شد و به دلیل حملات، پروازها به مدت ۶۵ روز (حدود دو ماه) به طور کامل متوقف شد. در این مدت، هواپیماهای مسافربری مستقر در آن نیز هدف گرفته شدند.

مراکز اقامتی: براساس گزارش‌های منتشر شده، مراکز اقامتی استان کرمانشاه در جریان حملات اخیر، عمدتاً خسارت فیزیکی دیدند و از هتل‌های بزرگ تا اقامتگاه‌های سنتی را شامل می‌شود. هتل آزادگان کرمانشاه خسارت فیزیکی مستقیم/ هتل لاله (کرمانشاه) خسارت فیزیکی مستقیم/ هتل رستوران سیاوش قصرشیرین و سفرع خانه سنتی قصر شیرین خسارت فیزیکی مستقیم؛ از جمله مواردی است که دچار آسیب و خسارت شدند.

استان همدان

زیرساخت‌های حمل و نقل: طبق اعلام خبرگزاری های داخلی،هیچ خسارتی به فرودگاه های این استان وارد نشده است.

مراکز اقامتی: به هتل‌های استان نیز خسارتی وارد نشده است. آنها عمدتاً برای اسکان اضطراری مورد استفاده قرار گرفتند و تخفیف‌های ۵۰ درصدی برای حمایت از آسیب‌دیدگان اعمال کردند.

استان گیلان

زیرساخت‌های حمل و نقل: در دو جنگ اخیر، هیچ آسیب فیزیکی به زیرساخت‌های فرودگاه‌های استان گیلان وارد نشده است. (روزنامه شرق)

مراکز اقامتی: تا کنون گزارشی از آسیب فیزیکی مستقیم به هتل‌های استان گیلان منتشر نشده است و هتل‌های استان عمدتاً برای اسکان اضطراری مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

استان البرز

زیرساخت‌های حمل و نقل: براساس گزارش‌های موجود، هیچ گزارش رسمی و موثقی مبنی بر آسیب دیدن زیرساخت‌های فرودگاه استان البرز منتشر نشده است.

براساس آمارها، از مجموع ۶۲ واحد تأسیسات گردشگری آسیب‌دیده در ۱۲ استان کشور، سهم استان البرز ۱ واحد بوده است.

پل B1(بلندترین پل خاورمیانه): این پل که در نزدیکی کرج قرار داشت و یک اثر برجسته مهندسی و یک ابرپروژه ملی بود، بر اثر یک حمله هوایی در ۲ فروردین ۱۴۰۵ به طور کامل تخریب شد. تخریب این پل به عنوان یک زیرساخت کاملاً غیرنظامی واکنش‌های گسترده‌ای در پی داشت (ایسنا

مراکز اقامتی: براساس آمار وزارت میراث‌فرهنگی، دست کم ۱ واحد از تأسیسات گردشگری در استان البرز (شامل هتل، مهمانپذیر، مجتمع بین‌راهی و...) در جریان جنگ‌ها دچار تخریب یا آسیب شده است.

استان بوشهر

زیرساخت‌های حمل و نقل هوایی

ـ فرودگاه بین‌المللی بوشهر: در تاریخ ۱۲ اسفند ۱۴۰۴، یک فروند هواپیمای ایرباس متعلق به ایران‌ایر که در این فرودگاه مستقر بوده، بر اثر اصابت مستقیم یک پرتابه به طور کامل منهدم شد.

زیرساخت‌های حمل و نقل دریایی: براساس گزارش‌های منتشر شده، حملات هوایی به زیرساخت‌های دریایی استان بوشهر خسارت های قابل توجهی به اسکله ها و شناور های غیر نظامی وارد کرده است که در این میان،اسکله های مسافری و صیادی در بوشهر و جزیره خارک بیش از همه هدف قرار گرفته اند. این حملات به طور عمده در دو نوبت رخ داده است.

- اسکله‌های مسافری و صیادی: اسکله مسافری والفجر بوشهر (که به عنوان پایانه بین‌المللی مسافری و گردشگری شهید محراب حقگو نیز شناخته می‌شود) هدف حملات قرار گرفت و به تأسیسات آن خسارت وارد شد شناورهای مسافری بوشهر: در این حملات، پنج فروند شناور مسافری که در لنگرگاه این اسکله مستقر بودند و مسئولیت جابه‌جایی مسافران در مسیر بوشهر به خارک را بر عهده داشتند، مورد اصابت قرار گرفتند و دچار آسیب و آتش‌سوزی شدند. این حمله در صبح روز یکشنبه، ۱ فروردین ۱۴۰۵ (۲۱ مارس ۲۰۲۶)، همزمان با نماز عید فطر و در ساعت ۸ و ۰۳ دقیقه صبح رخ داده است.

- جزیره خارک: شناور مسافربری «پرمیسا» مستقر در اسکله مروارید این جزیره، شب گذشته، همزمان با لحظه تحویل سال ۱۴۰۵ (حدوداً شب ۳۰ اسفند ۱۴۰۴ / ۲۰ مارس ۲۰۲۶) مورد هدف قرار گرفته است. این شناور مسافربری پهلو گرفته در اسکله مروارید هدف دو پرتابه قرار گرفت و دچار آتش‌سوزی گسترده شد. مقامات محلی تأکید کرده‌اند که این شناورها فاقد هرگونه تجهیزات نظامی بوده‌اند. (خبرگزاری صدا و سیما)

مراکز اقامتی: بر اساس اعلام مدیرکل میراث‌فرهنگی،خسارت‌های زیر به مراکز اقامتی استان گزارش شده است:

- هتل دریادلان و هتل پرواز که از شریان‌های اصلی گردشگری استان محسوب می‌شوند، مورد اصابت قرار گرفته‌اند.

- اقامتگاه بوم‌گردی شوریده که در روستای ابولخیر تنگستان قرار دارد، دچار خسارت شده است.

پیامدهای اقتصادی: به دلیل شرایط جنگی، ورود گردشگر عملاً متوقف شد و سطح اشتغال در تأسیسات گردشگری به شدت کاهش یافت. همچنین، برآورد اولیه از کاهش فروش در بخش صنایع‌دستی (که با صنعت گردشگری پیوند خورده) بیش از ۴۰ میلیارد تومان اعلام شده است.

تأسیسات هواشناسی: حدود ۱۰۰۰ میلیارد تومان (۱۰ هزار میلیارد ریال) خسارت به ساختمان‌ها و تجهیزات هواشناسی استان وارد شده است. این تأسیسات برای برنامه‌ریزی سفرهای هوایی و دریایی حائز اهمیت هستند.

استان ایلام

براساس آخرین گزارش‌های رسمی منتشر شده، خوشبختانه به هیچ‌کدام از زیرساخت‌های فرودگاهی استان ایلام در دو جنگ اخیر، آسیب مستقیم و فیزیکی وارد نشده است. با این وجود، این فرودگاه‌ها مانند سایر نقاط کشور تحت تأثیر شرایط جنگی قرار گرفتند.

زیرساخت‌های حمل و نقل هوایی

- فرودگاه شهدای ایلام (پذیرای پروازها): فرودگاه‌های دهلران(غیر فعال و بدون خسارت جدید)، فرودگاه مهران (غیر فعال و بدون خسارت جدید): فرودگاه دهلران در حال حاضر غیرفعال است. فرودگاه‌هایی مانند دهلران به دلیل تأمین نشدن زیرساخت‌های لازم، از مدتها پیش در وضعیت غیرعملیاتی به سر می‌برند. شایان ذکر است که فرودگاه دهلران در جریان جنگ ایران و عراق فعال و هدف حملات قرار گرفته بود. فرودگاه مهران به طور کامل غیرفعال است. این سایت پس از سال‌ها متروکه شدن و عدم بازسازی، فاقد هرگونه خدمات هوایی است.(ایرنا)

استان سیستان و بلوچستان

زیرساخت‌های حمل و نقل

- فرودگاه‌ها: کانون اصلی حملات/ برخلاف اماکن تاریخی، فرودگاه‌های استان در خط مقدم حملات قرار داشتند و خسارت‌های قابل توجهی به آن‌ها وارد شد.
- فرودگاه کنارک (چابهار): براساس گزارش‌های تصویری منتشر شده، برج مراقبت این فرودگاه در دو مرحله جداگانه هدف حملات هوایی قرار گرفته است. در جریان این حملات که در تاریخ ۲۶ اسفند ۱۴۰۴ رخ داد، ابتدا بخش بالایی برج هدف قرار گرفته و سپس مجدداً مورد اصابت قرار گرفته است.
- فرودگاه زاهدان: علاوه بر این، گزارش‌های متعددی از وقوع چندین انفجار در نزدیکی فرودگاه زاهدان در تاریخ ۱۵ فروردین ۱۴۰۵ منتشر شده است که نشان از هدف قرار گرفتن این منطقه دارد.

مراکز اقامتی: با وجود خسارت‌های گسترده به برخی زیرساخت‌ها در سطح کشور، تا کنون گزارش موثقی مبنی بر آسیب فیزیکی مستقیم به هتل‌ها و بوم‌گردی‌های استان منتشر نشده است. منابع موجود بیشتر به نقش فعال این مراکز در مدیریت بحران اشاره دارند. شرایط جنگی و ناامنی منجر به افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل و بیمه و در نهایت افزایش قیمت تمام شده سفرها شد که این موضوع به طور مستقیم بر جذابیت مقاصد گردشگری استان تأثیر گذاشت.

استان مازندران

هیچ گزارشی از خسارت به باند، ترمینال یا دیگر تأسیسات فرودگاه‌های مازندران (از جمله فرودگاه ساری) در حملات هوایی منتشر نشده است.
تاکنون گزارشی مبنی بر خسارت فیزیکی به هتل‌های مازندران منتشر نشده است. تمرکز اصلی بر نقش هتل‌های مازندران در اسکان اضطراری بوده، نه تخریب آن‌ها. صنعت گردشگری مازندران متحمل خسارت‌های مالی سنگینی نیز شده است، چرا که جنگ‌ها کل صنعت گردشگری کشور را با رکود مواجه کرده است.

استان قم

در جریان جنگ، هیچ گزارش رسمی مبنی بر آسیب فیزیکی به باند و تأسیسات فرودگاه بین‌المللی قم منتشر نشده است.
مراکز اقامتی: یک واحد اقامتی در استان قم دچار خسارت شده است و فرآیند بازسازی آن آغاز شده است. البته گزارش‌های رسمی حاکی از آن است که هتل‌های استان قم بیشتر به عنوان پایگاه اسکان اضطراری مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

استان فارس

توقف پروازها: به دلیل شرایط جنگی و حملات، پروازها از این فرودگاه برای مدتی متوقف شد.
مراکز اقامتی: بر اساس گزارش‌های موجود، گزارشی از آسیب فیزیکی مستقیم به هتل‌ها و مراکز اقامتی استان فارس منتشر نشده است. عملکرد اصلی هتل‌های شیراز در این دوره، اسکان اضطراری بوده و هتل‌ها به عنوان یکی از مراکز اصلی اسکان آسیب‌دیدگان جنگ در کشور معرفی شده‌اند.
کاهش شدید بازدیدها: در جریان جنگ، تعداد بازدید از اماکن گردشگری استان با افت ۷۹ درصدی مواجه شد.
اختلال در خدمات: جنگ منجر به اختلال در خدمات رسانی به مسافران و گردشگران شد و بخش قابل توجهی از درآمدهای صنعت گردشگری استان از بین رفت.

استان خراسان رضوی

زیرساخت‌های حمل و نقل
- فرودگاه بین‌المللی شهید هاشمی‌نژاد مشهد (آسیب محدود و عملیاتی): هرچند خود فرودگاه آسیب جدی ندید، اما آسمان کشور و به تبع آن فرودگاه مشهد برای مدتی بسته شد.
هتل‌ها و زیرساخت‌های اقامتی (بدون خسارت مستقیم، نقش اسکان اضطراری): براساس اخبار منتشر شده، هیچ گزارش رسمی مبنی بر آسیب فیزیکی مستقیم به هتل‌ها در استان خراسان رضوی وجود ندارد و خبری از تخریب یا خسارت به آن‌ها منتشر نشده است.

استان لرستان

براساس اطلاعات موجود، خوشبختانه، آسیب به زیرساخت فرودگاه استان لرستان در این حملات گزارش نشده است.

استان کرمان

زیرساخت‌های حمل و نقل

فرودگاه بین‌المللی هاشمی رفسنجانی کرمان: فرودگاه کرمان یکی از مراکز اصلی حملات هوایی در استان بود. مهم‌ترین خسارت وارده، مربوط به چهار فروند هواپیمای مسافربری از نوع مستعمل بود که در تاریخ ۱۹ اسفند ۱۴۰۴ (۱۰ مارس ۲۰۲۶) در حملات مشترک آمریکا و رژیم صهیونیستی مورد اصابت قرار گرفتند. مقامات دولتی اعلام کردند که فرودگاه با وجود این حملات، همچنان پابرجا و فعال است و وقفه‌ای در روند پروازها ایجاد نشده است.

مراکز اقامتی: گزارش‌هایی از آسیب فیزیکی به هتل‌های کرمان در دست نیست و خبرگزاری‌ها به جای آن، به نقش فعال این مراکز در بحران پرداخته‌اند.

در نهایت، کل صنعت گردشگری استان دچار رکود شد و حتی با وجود تخفیف‌های ۵۰ درصدی هتل‌ها در ایام نوروز، استقبال چندانی از سفر نشد که نشان‌دهنده خسارت اقتصادی سنگین به این بخش است.

استان هرمزگان

زیرساخت‌های حمل و نقل هوایی و دریایی

فرودگاه بندرعباس: براساس گزارش‌های منتشر شده، رادارهای فرودگاه بین‌المللی بندرعباس مورد حمله دشمن قرار گرفته است. رئیس مرکز وکلای قوه قضائیه این اقدام را «جنایت جنگی» خوانده و خسارت وارده به تجهیزات تخصصی فرودگاهی را مورد تأکید قرار داده است. خسارت وارده به فرودگاه شامل اختلال در ارائه خدمات عمومی و تهدید امنیت جانی مسافران بوده است.

اسکله بهمن قشم: در تاریخ ۱۱ فروردین ۱۴۰۵ هدف حمله قرار گرفت که خوشبختانه بدون تلفات جانی بود.

مراکز اقامتی: براساس گزارش مدیرکل میراث فرهنگی هرمزگان، ۱۱ مرکز گردشگری استان در جنگ رمضان دچار آسیب شده‌اند که شامل:

۵واحد اقامتی (هتل‌ها و مهمانپذیرها)

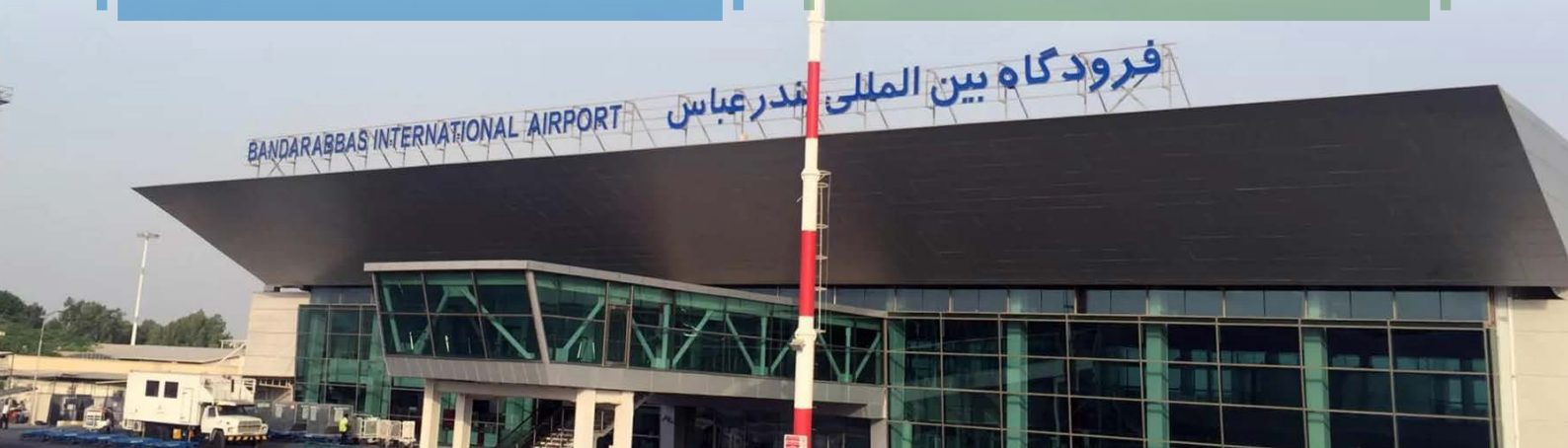
۲دفتر خدمات مسافرتی و گردشگری

۴مجتمع گردشگری

برخی مراکز گردشگری بین ۲۰ تا ۴۰ درصد آسیب دیده‌اند که قابلیت بازسازی دارند. تعدادی از واحدها خسارت سنگین ۷۰ تا ۱۰۰ درصدی تجربه کرده و فعالیت آنها تا تکمیل بازسازی متوقف شده است.

کمپ گردشگری در جزیره قشم: هدف حمله پهپادهای دشمن قرار گرفت و متأسفانه ۳ نفر شهید شدند.

تأثیر اقتصادی: بخش قابل توجهی از واحدهای گردشگری ناچار به توقف فعالیت شدند و درآمد عملیاتی آنها عملاً به صفر رسیده است.

استان قزوین

تنها زیرساخت گردشگری استان که از حملات بی‌نصیب نماند، فرودگاه آبی قزوین بود. بر اساس اعلام معاون هوانوردی سازمان هواپیمایی کشوری و تأیید منابع خبری، این فرودگاه مورد حمله هوایی قرار گرفت. میزان خسارت وارده به آن حدود سه همت (سه هزار میلیارد تومان) برآورد شده است.

خوشبختانه، استان های خراسان رضوی،جنوبی و شمالی، زنجان، اردبیل، مرکزی، کهگیلویه و بویر احمد، سمنان و گلستان بدون خسارت به زیرساخت های گردشگری در جنگ های 12 روزه و جنگ رمضان گزارش شده است و مراکز اقامتی در این استان ها دارای نقش فعالی در مدیریت بحران ناشی از جنگ در سایر استان ها بودند.

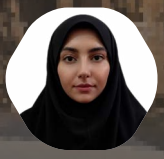
استان یزد

فرودگاه بین‌المللی شهید صدوقی یزد: براساس اعلام مقامات استانی، فرودگاه در ظهر روز سه‌شنبه ۱۲ اسفند ۱۴۰۴ (۳ مارس ۲۰۲۶) هدف تعرض هوایی دشمن قرار گرفت. طبق اعلام استاندار، این حملات به «زیرساخت‌ها و ناوگان هوایی» فرودگاه خسارت وارد کرد.

مراکز اقامتی: خسارت فیزیکی مستقیم تا این لحظه از هیچ منبع رسمی درباره آسیب فیزیکی به هتل‌ها و مراکز اقامتی استان یزد منتشر نشده است.

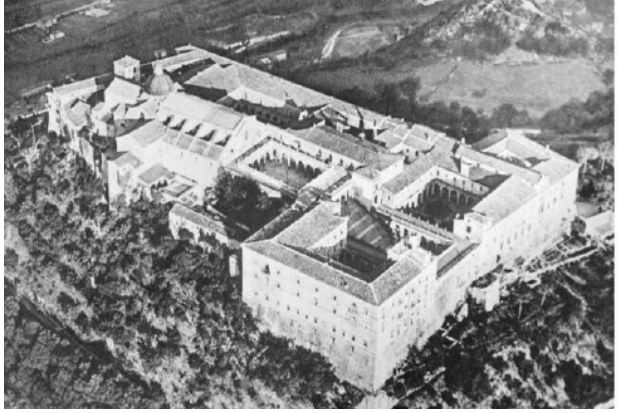
جنگ های گذشته جهان چه آسیب هایی به جاذبه ها وارد کردند؟

فاطمه کوهی
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

جنگ ها در طول تاریخ نه تنها مرزهای سیاسی و ساختارهای اجتماعی کشورها را دگرگون کرده اند، بلکه خسارات جبران ناپذیری بر میراث فرهنگی و جاذبه های گردشگری جهان وارد کرده اند. بسیاری از بناهای تاریخی، موزه ها، پل ها، کلیساها، مساجد و مراکز فرهنگی که نماد هویت ملت ها بوده اند در جریان درگیر های نظامی تخریب یا آسیب جدی دیده اند. جاذبه های تاریخی تنها سازه های فیزیکی نیستند، بلکه بخشی از حافظه ی جمعی و سرمایه ی فرهنگی یک جامعه محسوب میشوند. نابودی آنها به معنای از دست رفتن بخشی از تاریخ هنر و هویت انسانی است. از جنگ جهانی دوم گرفته تا درگیری های معاصر در بوسنی، عراق و اوکراین نمونه های متعددی وجود دارد که نشان میدهد جنگ ها چگونه میتوانند صنعت گردشگری و میراث فرهنگی را بشدت تحت تاثیر قرار دهند.

در این نوشتار به بررسی نمونه هایی از جنگ های مهم جهان می پردازیم که در جریان آنها جاذبه های شاخص تاریخی آسیب دیدند. همچنین تلاش های انجام شده برای حفاظت بازسازی و احیای این آثار را مورد توجه قرار خواهیم داد.

اران صومعه مونته کاسینو؛ نابودی یکی از مهم ترین میراث های مذهبی اروپا در جنگ جهانی دوم، سال 1944

مونته کاسینو یکی از مهم ترین صومعه های مذهبی و تاریخی اروپا به شمار می رود که در قرن ششم میلادی توسط سنت بندیکت بنیان گذاری شد. این صومعه نه تنها مرکز مهم مذهبی مسیحیت بود، بلکه به دلیل نگهداری نسخه های خطی، اسناد تاریخی و آثار هنری ارزشمند، جایگاه ویژه ای در میراث فرهنگی اروپا داشت. پیش از جنگ جهانی دوم، این مکان یکی از جاذبه های مهم فرهنگی و مذهبی ایتالیا محسوب می‌شد و سالانه بازدیدکنندگان و زائران بسیاری را جذب می کرد. در جریان جنگ جهانی دوم و نبرد مشهور مونته کاسینو، نیروهای متفقین گمان می کردند ارتش آلمان از این صومعه به عنوان پایگاه دیده‌بانی نظامی استفاده می کند. به همین دلیل، در 15 فوریه 1944، نیروی هوایی آمریکا و متفقین حمله ای سنگین علیه این مجموعه انجام دادند و صدها تن بمب بر روی صومعه فرو ریخت. این حمله بخش عمده ساختمان تاریخی را به ویرانه تبدیل کرد. بعدها مشخص شد که برخلاف تصور متفقین، نیروهای آلمانی در زمان بمباران داخل صومعه حضور نداشتند و بیشتر افراد حاضر در آن، راهبان و غیرنظامیانی بودند که برای فرار از جنگ به آن پناه آورده بودند. طبق گزارش ها، ده ها تا صدها غیرنظامی در این حمله جان خود را از دست دادند.

تخریب مونته کاسینو یکی از بحث برانگیزترین نمونه های نابودی میراث فرهنگی در جنگ جهانی دوم به شمار می رود. بسیاری از مورخان معتقدند این حمله نه تنها یک فاجعه انسانی و فرهنگی بود، بلکه از نظر نظامی نیز نتیجه مطلوبی نداشت؛ زیرا پس از نابودی صومعه، نیروهای آلمانی از ویرانه آن به عنوان مواضع دفاعی مستحکم استفاده کردند.

با وجود نابودی ساختمان اصلی، پیش از بمباران اقداماتی برای حفاظت از آثار تاریخی و هنری داخل صومعه انجام شده بود. در سال 1943 و با نزدیک شدن جبهه جنگ، بخش بزرگی از نسخه های خطی، کتاب های ارزشمند، اسناد تاریخی و آثار هنری موجود در مونته کاسینو از محل خارج و به شهر رم منتقل شد. این عملیات با همکاری برخی افسران آلمانی و راهبان صومعه انجام گرفت و موجب نجات هزاران سند و اثر هنری ارزشمند شد. طبق منابع تاریخی، حدود ۰۷ هزار جلد کتاب، ۰۸ هزار سند تاریخی و تعداد زیادی آثار هنری پیش از بمباران تخلیه شده بودند.

این رویداد نشان می دهد که حتی در میانه جنگ نیز تلاش های برای حفاظت از میراث فرهنگی صورت می گرفت؛ هرچند این اقدامات نتوانست مانع نابودی کامل خود بنای تاریخی شود. پس از پایان جنگ، دولت ایتالیا صومعه مونته کاسینو را براساس نقشه های اصلی بازسازی کرد و این مجموعه امروزه دوباره به عنوان یکی از مهم ترین جاذبه های تاریخی و مذهبی ایتالیا شناخته می شود.

تخریب پل تاریخی موستار در جنگ بوسنی؛ نابودی نماد همزیستی فرهنگی و ضربه به گردشگری منطقه، سال 1993

پل تاریخی موستار یا «Stari Most» در شهر موستار بوسنی و هرزگوین، یکی از مشهور ترین آثار معماری دوره عثمانی در بالکان بود که در قرن شانزدهم میلادی ساخته شد. این پل سنگی با قوس منحصر به فرد خود، دو بخش شهر را به هم متصل می کرد و برای قرن ها نماد همزیستی مسلمانان، کروات ها و صرب ها در منطقه محسوب می شد. پیش از جنگ بوسنی، موستار یکی از مهم ترین مقاصد گردشگری یوگسلاوی سابق بود و پل موستار به عنوان شناخته شده ترین جاذبه ی شهر، گردشگران زیادی را جذب می کرد.

در جریان جنگ بوسنی، شهر موستار به صحنه درگیری شدید میان نیروهای کروات و بوسنیایی تبدیل شد. در ۹ نوامبر ۳۹۹۱، پس از ساعت ها گلوله باران توسط نیروهای شورای دفاع کروات (HVO)، پل تاریخی موستار فرو ریخت و به داخل رودخانه نرتوا سقوط کرد. تصاویر لحظه فروپاشی پل به سرعت در رسانه های جهانی منتشر شد و این حادثه به یکی از نماد های نابودی میراث فرهنگی در جنگ های دهه ۰۹۹۱ تبدیل شد. (UNESCO)

تخریب این پل تنها نابودی یک سازه تاریخی نبود، بلکه ضربه ای سنگین به هویت فرهنگی و اجتماعی شهر موستار محسوب می شد. در طول جنگ، بسیاری از ساکنان شهر برای عبور میان دو بخش موستار مجبور بودند از مسیرهای خطرناک یا پل های موقت استفاده کنند. برخی گزارش ها و شاهدان عینی اشاره کرده اند که هنگام حملات، غیرنظامیان در نزدیکی پل حضور داشتند و از ان برای جا به جایی میان بخش های مختلف شهر استفاده می کردند. سقوط پل باعث شد ارتباط دو سوی شهر عملا مختل شود و شرایط انسانی دشوارتر گردد.

اگرچه جنگ باعث کاهش شدید گردشگری در بوسنی شده بود، اما در زمان تخریب پل، تعدادی خبرنگار خارجی، مستندساز و نیروهای امداد بین المللی در موستار حضور داشتند. بسیاری از تصاویر و ویدیوهای مشهور فروپاشی پل توسط همین خبرنگاران خارجی ثبت شد و انتشار آنها افکار عمومی جهان را نسبت به ابعاد فاجعه فرهنگی جنگ بوسنی حساس کرد. برخی گردشگران ماجراجو و فعالان خارجی نیز که پیش از شدت گرفتن جنگ در منطقه حضور داشتند، بعدها درباره ی نابودی شهر تاریخی موستار و آثار آن گزارش هایی منتشر کردند. این تصاویر و روایت ها نقش مهمی در تبدیل شدن پل موستار به نمادی جهانی از تخریب میراث فرهنگی در جنگ داشتند.

در طول جنگ بوسنی، شرایط امنیتی موستار بسیار بحرانی بود و امکان حفاظت کامل از پل تاریخی وجود نداشت. با این حال، کارشناسان محلی میراث فرهنگی و برخی سازمان های بین المللی تلاش کردند از اسناد، نقشه ها و بخش هایی از آثار تاریخی شهر محافظت کنند. پس از تخریب پل، قطعات سنگی باقی مانده از رودخانه جمع آوری شد تا بعدها در بازسازی استفاده شود. پس از پایان جنگ، سازمان یونسکو (UNESCO)، بانک جهانی و چندین کشور اروپایی پروژه بازسازی پل را آغاز کردند. بازسازی پل با استفاده از تکنیک های سنتی و سنگ های مشابه سازه اصلی انجام شد و در سال ۴۰۰۲ دوباره افتتاح گردید. امروزه پل موستار در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار دارد و دوباره به یکی از مهم ترین جاذبه های گردشگری بوسنی و هرزگوین تبدیل شده است.

غارت موزه ملی عراق در جنگ 2003؛ یکی از بزرگ ترین فجایع میراث فرهنگی معاصر

موزه ملی عراق در بغداد یکی از مهم ترین موزه های باستان شناسی جهان به شمار می رود و آثار تمدن های باستانی بین النهرین، سومر، آشور و بابل را در خود جای داده بود. این موزه به دلیل نگهداری هزاران شئ تاریخی ارزشمند، نقش مهمی در حفظ هویت فرهنگی عراق و تاریخ تمدن بشری داشت و پیش از جنگ عراق، یکی از مراکز مهم فرهنگی و گردشگری کشور محسوب می شد. بسیاری از گردشگران خارجی، پژوهشگران و باستان شناسان برای مشاهده آثار تمدن های اولیه جهان از این موزه بازدید می کردند.

در آوریل 2003 و با همزمان با ورود نیروهای آمریکایی به بغداد، وضعیت امنیتی شهر به شدت آشفته شد. در فاصله 10 تا 12 آوریل گروه هایی از غارتگران وارد موزه ملی عراق شدند و هزاران اثر تاریخی را سرقت یا تخریب کردند. این اتفاق در شرایطی رخ داد که نیروهای نظامی امریکا در نزدیکی موزه حضور داشتند، اما از ساختمان حفاظت نکردند. بسیاری از کارشناسان فرهنگی و باستان شناسان این رویداد را یکی از بزرگ‌ترین فجایع فرهنگی قرن بیست و یکم توصیف کردند.

طبق گزارش ها، حدود 15 هزار شئ تاریخی از موزه ناپدید شد؛ آثاری که برخی از آنها قدمتی بیش از پنج هزارسال داشتند. در میان اشیای سرقت شده، آثار مشهور تمدن سومر، مجسمه های آشوری، لوح های خط میخی و جواهرات تاریخی وجود داشت. بخشی از آثار نیز در جریان غارت آسیب دید یا نابود شد. تصاویر ویترین های شکسته و سالن های خالی موزه به سرعت در رسانه های جهانی منتشر شد و موج گسترده ای از انتقاد علیه ناتوانی نیروهای ائتلاف در حفاظت از میراث فرهنگی عراق به وجود آمد.

بسیاری از پژوهشگران معتقدند غارت موزه عراق تنها از دست رفتن چند شئ تاریخی نبود، بلکه آسیبی جدی به حافظه تاریخی و هویت فرهنگی مردم عراق وارد کرد. این حادثه همچنین تأثیر منفی شدیدی بر گردشگری فرهنگی عراق گذاشت؛ زیرا ناامنی، تخریب آثار تاریخی و قاچاق میراث فرهنگی، برای سال ها صنعت گردشگری کشور را دچار رکود کرد.

پیش از آغاز جنگ، کارکنان موزه ملی عراق و باستان شناسان عراقی تلاش هایی برای حفاظت از بخشی از آثار انجام داده بودند. برخی اشیای بسیار ارزشمند پیش از حمله آمریکا از سالن های نمایش خارج و به مخفیگاه ها و انبارهای امن منتقل شدند. همچنین تعدادی از آثار مهم در صندوق های ویژه پنهان شده بودند تا از آسیب مستقیم جنگ یا سرقت در امان بمانند. همین اقدامات باعث شد بخشی از گنجینه های اصلی موزه نجات پیدا کند. با این حال پس از سقوط بغداد، هیچ حفاظت مؤثری از ساختمان موزه صورت نگرفت. کارکنان موزه بارها از نیروهای آمریکایی درخواست محافظت کرده بودند، اما تا چند روز اقدامی انجام نشد. بعدها، تحت فشار بین المللی، ارتش آمریکا نیروهایی را برای حفاظت از موزه مستقر کرد و همکاری هایی با پلیس بین الملل، یونسکو و موزه های جهانی برای بازگرداندن آثار آغاز شد. در سال های بعد، هزاران شئ سرقت شده از کشورهای مختلف کشف و به عراق بازگردانده شد، اما بخشی از آثار همچنان مفقود هستند. این حادثه امروزه به عنوان نمونه ای مهم از آسیب پذیری میراث فرهنگی در زمان جنگ شناخته می شود و نقش حفاظت بین المللی از آثار تاریخی در بحران های نظامی را برجسته می کند.

جنگ اوکراین و تخریب تئاتر ماریوپل؛ حمله به پناهگاه غیرنظامیان و آسیب به میراث فرهنگی 2022

در جریان جنگ اوکراین در سال 2022، ساختمان Donetsk Academic Regional Drama Theatre در شهر ماریوپل به یکی از شناخته شده ترین نمادهای فاجعه های انسانی و فرهنگی جنگ تبدیل شد. این تئاتر که یکی از مراکز مهم فرهنگی شرق اوکراین به شمار می رفت، پیش از جنگ محل اجرای نمایش ها، جشنواره ها و رویداد های هنری بود و نقش مهمی در زندگی فرهنگی و گردشگری شهر ماریوپل داشت.

با شدت گرفتن حملات روسیه به ماریوپل، صدها غیرنظامی از جمله زنان و کودکان در داخل ساختمان تئاتر پناه گرفتند. طبق گزارش ها واژه «کودکان» با حروف بزرگی روسی در دو طرف ساختمان روی زمین نوشته شده بود تا از آسمان قابل مشاهده باشد و نشان دهد که ساختمان محل اسکان غیرنظامیان است. با این حال، در ۶۱ مارس ۲۲۰۲، ساختمان تئاتر هدف حمله شدید قرار گرفت و بخش عمده آن تخریب شد. تصاویر ماهواره ای و گزارش های بین المللی نشان دادند که انفجار خسارت بسیار سنگینی به بنا وارد کرده است. تعداد دقیق قربانیان این حمله همچنان مورد بحث است، اما تحقیقات خبرگزاری Associated Press تخمین زده اند که حدود ۰۰۶ نفر در این حمله جان خود را از دست داده باشند؛ هرچند برخی منابع روسی این آمار را رد کرده اند. این حادثه به سرعت واکنش گسترده جهانی را در پی داشت و بسیاری از سازمان های حقوق بشری و فرهنگی آن را نمونه ای از حمله به غیرنظامیان و زیرساخت های فرهنگی دانستند.

تخریب تئاتر ماریوپل تنها یک فاجعه انسانی نبود، بلکه ضربه ای جدی به میراث فرهنگی و هویت شهری اوکراین محسوب می شد. جنگ اوکراین باعث آسیب یا تخریب صدها مرکز فرهنگی، موزه، کلیسا و بنای تاریخی شد و صنعت گردشگری فرهنگی کشور را با بحران بزرگی رو به رو کرد. در جریان جنگ اوکراین، اقدامات مختلفی برای حفاظت از آثار تاریخی و فرهنگی انجام شد. دولت اوکراین، نیروها محلی و سازمان های بین اللملی تلاش کردند از بناهای مهم فرهنگی در برابر حملات محافظت کنند. برای مثال در شهر کی یف، کلیسای معروف Saint Sophia Cathedral با کیسه های شن و سازه های محافظ پوشانده شد تا خطر آسیب ناشی از انفجار کاهش یابد. مجسمه ها، شیشه های تاریخی و آثار هنری بسیاری نیز پوشانده یا به مکان های امن منتقل شدند. با این حال درباره تئاتر ماریوپل، شرایط محاصره شدید شهر و حملات مداوم امکان محافظت مؤثر از ساختمان را تقریبا غیرممکن کرده بود. این بنا عملا به پناهگاه اضطراری غیرنظامیان تبدیل شده بود و تمرکز اصلی افراد داخل آن، زنده ماندن و یافتن امنیت بود، نه حفاظت معماری. پس از حمله، بخش بزرگی از ساختمان تخریب شد و این حادثه به یکی از مشهورترین نمونه های آسیب به میراث فرهنگی در جنگ معاصر تبدیل گردید.

الهه طباطبائی
دانشجوی کارشناسی گردشگری دانشگاه تبریز

راهکارهای بهبود توسعه گردشگری در ایران در حین جنگ و پس از جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران

پس از جنگ، صنعت گردشگری معمولاً با سه بحران هم‌زمان روبه‌رو می‌شود: ناامنی واقعی، تصویر رسانه‌ای منفی، و فروپاشی زیرساخت‌های خدماتی. تجربه کشورهای جنگ‌زده نشان می‌دهد که موفق‌ترین راهکارها، صرفاً تبلیغات گردشگری نبوده است؛ بلکه ترکیبی از «مدیریت امنیت»، «دیپلماسی رسانه‌ای»، «حفظ حداقلی خدمات گردشگری در زمان بحران» و «بازسازی تصویر مقصد» بوده است. در بسیاری از موارد، حتی در اوج درگیری، برخی هتل‌ها و مسیرهای گردشگری به‌عنوان ابزار حفظ ارتباط بین‌المللی و بقای اقتصادی فعال نگه داشته شدند. در ادامه پیشنهادات و راهکارهای زیر برای مدیریت صنعت گردشگری در دوره حین جنگ و پس از جنگ تدوین شده است:

بخش اول: راهکارهای دوره حین جنگ

در شرایط جنگ، هدف اصلی، «مدیریت بحران، حفظ امنیت گردشگران، پایداری حداقلی خدمات سفر، تقویت گردشگری داخلی و صیانت از کسب‌وکارهای گردشگری» است و برنامه‌های توسعه‌ای و بین‌المللی به‌طور موقت در اولویت پایین‌تر قرار می‌گیرند:

- بازتعریف زیرساخت‌های اقامتی: تبدیل هتل‌ها، اقامتگاه‌های بوم‌گردی و مهمان‌پذیرها به «فضاهای امن موقت» برای اسکان آوارگان جنگی، به منظور ارائه خدمات به افراد در معرض خطر و

امدادرسانی به آنها.

- انعطاف‌پذیری ویزا و اقامت: افزایش مدت اعتبار ویزا و تسهیل تمدید اقامت برای گردشگران خارجیِ درگیر در بحران.

- تداوم جریان خدمات سفر: با تکیه بر اصل «تعطیل‌ناپذیری گردشگری»، حفظ حداقل‌های خدمات سفر برای گردشگران داخلی و خارجی که در شرایط جنگ، به‌عنوان عاملی برای تاب‌آوری اجتماعی و همبستگی ملی عمل می‌کند.

- تعریف مناطق امن در کشور: با توجه وسعت سرزمینی کشور، بسیاری از استان های کشور در جنگ های اخیر کمتر در مواجهه با بمباران ها و انفجارها و خطرات ناشی از گردشگری بودند. برای این منظور می توان مناطق امن را شناسایی و در اولویت توسعه گردشگری و ارتقا ارائه خدمات به گردشگران در نظر گرفت.

- احیا و ترویج گونه های گردشگری کوچک مقیاس: مقصد بسیاری از گونه های گردشگری کوچک‌مقیاس از قبیل گردشگری روستایی، اکوتوریسم، ژئوتوریسم، گردشگری کشاورزی، گردشگری عشایر و قومی، گردشگری سلامت و ... عموما در مناطق روستایی یا سکونتگاه ها و شهرهای کوچک می باشد که این مناطق عموما در وضعیت امن قرار دارند.

- استفاده از پتانسیل اقامت های بومگردی: اقامتگاه های بومگردی عموما در مناطق روستایی قرار دارند و از لحاظ گستره در جای جای کشور توزیع شده اند. این اقامتگاه ها با ویژگی های جذاب فرهنگی، گردشگری و جغرافیایی و نیز وضعیت امن آنها می توانند مقصد بسیاری از گردشگران برای بازدید و نیز اقامت باشند که در شرایط جنگی نیز مورد توجه قرار گیرند.

- حمایت از کسب و کارهای حوزه گردشگری: دولت با استفاده اقدامات حمایتی مختلف مانند تخصیص تسهیلات قرض‌الحسنه و وام‌های کم‌بهره، اعطای معافیت های مالیاتی، ایجاد صندوق های حمایتی جهت بازسازی اماکن آسیب دیده از فعالان حوزه گردشگری در بخش های مختلف و کسب و کارهای این حوزه حمایت نماید تا ضمن کاهش آسیب ها به این کسب و کارها، زمینه حفظ اشتغال در صنعت گردشگری نیز فراهم شود.

- حفظ و صیانت از میراث فرهنگی: جنگ‌ها، علاوه بر خسارت‌های جانی، آسیب‌های جبران‌ناپذیری به زیرساخت‌های گردشگری و جاذبه‌های تاریخی وارد می‌کنند که از هویت ملی و حافظه تاریخی ما محافظت می‌کنند. یکی از اولویت های اصلی وزارت میراث فرهنگی و گردشگری در شرایط کنونی باید به حفظ و صیانت از میراث فرهنگی و جاذبه های گردشگری اختصاص یابد.

- مستندسازی و ارزیابی سریع خسارات: در مناطق جنگی و نظامی، عملیات پاکسازی و تخریب‌زدایی از اماکن آسیب‌دیده و آغاز عملیات تثبیت سازه‌های تاریخی، هم‌زمان با پایان جنگ می تواند در مرمت و حفاظت از اماکن و نیز تسریع در بازگشت به شرایط عادی موثر باشد.

- همکاری با یونسکو: پذیرش هیئت فنی یونسکو برای ارزیابی خسارات و بهره‌مندی از کمک‌های بین‌المللی برای بازسازی میراث جهانی نیز از موارد دیگر در این زمینه است.

- پیگیری دیپلماتیک و حقوقی در مجامع بین المللی: مستندسازی تخریب میراث فرهنگی و پیگیری

آن در مجامع بین‌المللی مانند سازمان ملل، یونسکو و دیوان لاهه به‌عنوان جنایت جنگی علیه تمدن هزاران ساله ایران می تواند در تثبیت حقانیت کشور در حمله آمریکا و رژیم صهیونیستی به کشور و حق دفاع در برابر متجاوز، موثر باشد.

- تغییر جهت‌گیری به سمت بازارهای هدف جدید: با توجه به کاهش شدید گردشگران بین المللی به دلیل ناامنی، ضروری است تمرکز بر بازارهای جایگزین به ویژه گردشگری داخلی و کشورهای همسایه، آسیای میانه و شرق آسیا افزایش یابد.

- تقویت گردشگری داخلی: با طراحی بسته‌های تشویقی متنوع (کارت سفر، تخفیف‌های اقامتی، تسهیلات سفر) و تأکید بر «سفر امن»، می توان گردشگری داخلی را به یک محور اصلی تبدیل کرد.

بخش دوم: راهکارهای دوره پس از جنگ

پس از اعلام پایان جنگ، تمرکز بر «جهش و بازسازی» با هدف جبران عقب‌ماندگی‌ها و استفاده از فرصت‌های نوظهور است. پیش‌بینی می‌شود با افزایش توجه جهانی به ایران ناشی از تجاوز آمریکا و اسرائیل و عملکرد مناسب ایران در جنگ، کشور با موج قابل توجهی از گردشگران خارجی مواجه شود و از هم‌اکنون باید برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری در دوره پس از جنگ آماده شد. راهکارهای زیر برای دوره پس از جنگ پیشنهاد می گردد:

- بازسازی فوری زیرساخت‌ها: پیشنهاد می گردد با بهره‌مندی از بسته‌های حمایتی و کمک‌های بین‌المللی، بازسازی زیرساخت ها و روساخت های گردشگری، اماکن و میراث فرهنگی در اولویت قرار گیرد.

- کمپین‌های بازسازی تصویر و بازسازی برند ملی گردشگری کشور: پیشنهاد می شود پس از توقف جنگ، با استفاده از افزایش توجه جهانی به کشور، کمپین‌های بین‌المللی برای معرفی ایران به‌عنوان «مقصدی امن، کهن و مقاوم» راه‌اندازی شود.

- تسهیل سرمایه‌گذاری: تکمیل و توسعه زیرساخت‌ها با تسهیل فرآیندهای سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذاران خارجی در بخش گردشگری و مهمان نوازی، نیز می تواند در احیای سریع گردشگری کشور در دوره پساجنگ موثر باشد.

- ازسرگیری فوری پروازهای بین‌المللی: پس از توقف کامل جنگ و نیز ایجاد شرایط پایدار و آرام در کشور، باید به سرعت تلاش شود تا پروازهای بین المللی آغاز شود و زمینه ورود گردشگران بین المللی به کشور فراهم شود.

- احیای دیپلماسی گردشگری: حضور فعال در نمایشگاه‌های بین‌المللی گردشگری و برنامه‌ریزی برای میزبانی از نشست‌های گردشگری جهانی، رویدادهای مختلف ورزشی و ... می‌تواند جایگاه ایران را در عرصه بین‌المللی ارتقا دهد.

- تعریف تورها و سفرهای با هدف گردشگری تلخ (تاریک): پس از اتمام جنگ، پیشنهاد می گردد تورهای و برنامه های سفر با هدف بازدید از مناطق آسیب دیده به ویژه مناطق جنوبی کشور طراحی شود و گردشگران ضمن حضور در مناطق آسیب دیده و مشاهده میزان تخریب ها، از نزدیک جنایات آمریکا

ارتباط با ما

@tourismtbz

@tbz_tourism_association

@pr_tourismtabriz

design by sama._graphic

سفیر توسعه

سال سوم / شماره سوم /
تابستان ۱۴۰۵

